DIN AMARUL ROMÂNILOR TRANSNISTRIENI

MASACRELE DELA NISTRU *)

Cetitorul care nu cunoaşte situaţia din U. R. S. S. fără voie se întreabă de când datează omorurile şi crimele în raiul comunist duse de guvernanţii opresori împotriva propriilor cetăţeni ?

Un ziarist german, a cărui nume ne scapă, care a făcut cercetări cu privire la omorurile sovietice dela Nistru, în iarna anului 1932 şi începutul anului următor, a spus cu drept cuvânt, că „ceea ce se petrece la graniţa sovieto-română este necunoscut lumii".

De fapt, la această graniţă în fiecare noapte au loc împuşcături; zilnic se găsesc morţi şi răniţi, deoarece fuga din U. R. S. S. continuă fără întrerupere din momentul când Sovietele au venit la cârmă. Adevărat, la început nu erau atât de multe jertfe. Elementul dominant al refugiaţilor se compunea, la început, în marea majoritate, din intelectuali. Refugiul a luat dimensiuni ameninţătoare în zilele foametei cumplite din vara anului 1931 şi în iarna anului următor, când populaţia moldovenească, care nu vedea cu ochi buni organizarea colhozurilor, fusese sortită să se nimicească fără milă.

Imi amintesc din vara anului 1932, când cu prilejul vizitei la lagărul de refugiaţi moldoveni dela Ciopleni, jud. Orhei, nu departe de malul Nistrului, întâlneam ţărani refugiaţi cunoscuţi, care abia se mişcau din cauza foametei.

Mulţi din aceştia au ajuns cu greu la malul românesc. Aici, în ţara liberă, li se făcea o primire mai mult decât fră-

---

*) Prezenta lucrare a fost redactată în limbile rusă şi franceză, acum aproape 10 ani. Din lipsă de mijloace nu a putut vedea lumina tiparului. O redăm acum, în traducere, păstrându-i nota timpului.

teasca, indiferent de naţionalitatea populaţiei nenorocite. De pretutindeni refugiaţii se adunau provizor în Auditoriul Puşchin, la Chişinău, sub ocrotirea „Comitetului pentru ajutorarea refugiaţilor moldoveni de dincolo de Nistru".

Aici refugiaţii primeau mâncare, încălţăminte şi îmbrăcăminte, deoarece toată lumea ce fugea din U.R.S.S. era cu totul goală. Pentru copiii refugiaţilor, încă în vara anului 1922, în urma unui memoriu înaintat de noi şi prietenul nostru răposat, T. Plesca la Palatul Regal. Comitetul a organizat cursuri pregătitoare, pentru a-i plasa în şcolile respective. Mult timp s'a discutat problema înfiinţării unei şcoli româneşti proprii acestei categorii de nenorociţi, dar din lipsa de mijloace nu s'a putut realiza planul propus.

Intelectualii moldoveni de dincoace de Nistru în această privinţă s'au dovedit a fi la înălţime. Indiferent de părerile politice, ei au dat tot concursul compatrioţilor lor. In această privinţă, refugiaţii au găsit un ajutor însemnat în rândul Basarabenilor, printre care locul de frunte îl ocupă d. Pan. Halippa. Uşile casei sale totdeauna au fost deschise refugiaţilor, ziua şi noaptea, indiferent de situaţia socială a acestor nenorociţi.

Acest refugiu, atât de cunoscut în România, nu s'a prea observat în străinătate. In schimb, în iarna anului acesta [1]), măsurile excesiv de aspre şi barbare ale Sovietelor, au avut drept consecinţă pierderea populaţiei, în deosebi a ţărănimei.

Moldovenii, nesupunându-se colectivizării forţate, parte au fost împuşcaţi fără nicio milă, o altă parte a fost deportată în Siberia, în insula Solovki, Novaia Zemlea din Oceanul Inghetat, sau în alte centre îndepărtate şi dăunătoare pentru sănătatea lor.

Cei rămaşi, nemaifiind în stare să suporte mai departe persecuţiile autorităţilor sovietice, opresoare, au hotărît să se refugieze în România, patria lor de origină, dela care au fost desprinşi în anii 1792—1793.

Sunt multe cazuri, când părintele, de pildă, lăsându-şi familia în voia soartei, se ascundea singur, pentru a se refugia. Aceştia sau plecau la oraşe mari, sau treceau peste

1) Sfârşitul anului 1932 şi începutul anului 1933

Nistru, în România. In urmă însă, familiile lor erau deportate în Siberia.

Această nesupunere faţă de regimul comunist şi distrugător, a dat mult de furcă Moscovei, încât în Republica Moldovenească au fost trimise detaşamente speciale de agenţi ai G. P. U.-ului, pentru paza Nistrului şi în satele cele mai refractare regimului. Prin unele locuri, Nistrul a fost îngrădit cu sârmă ghimpată împotriva refugiaţilor: acestea erau locurile cele mai accesibile trecerii Nistrului, unde sârma ghimpată era înfiptă chiar pe malul apei, sau în apă, împotriva celor ce fugeau în timpul verii.

Fuga în massă a ţăranilor a luat proporţii catastrofale, îndată ce Nistrul a început să înghete. Astfel, la 19 Ianuarie 1932, corespondentul ziarului „Cuvântul", comunică din Tighina despre refugierea în massă a populaţiei din Moldova Sovietică. Numărul acestora era de 80 de familii. Intre ei se aflau bărbaţi, femei, între care unele însărcinate, şi copii.

Dăm câteva nume, specificând şi punctul de trecere:

In noaptea de 3 Februarie, au trecut Nistrul, printr'un punct de trecere din dreptul Tiraspolului, următorii:

Anton Socoleanu, de 82 ani; *Natalia Socoleanu*, soţie, de 73 ani, cu fiul; *Iustin Darie*, de 30 ani; *Titiana Darie*, soţie, de 27 ani şi 2 copii.

Toţi aceştia sunt Români din comuna Caragaci, raionul Tiraspol.

In aceiaşi zi, prin punctul românesc Gherlina, a trecut o familie compusă din 7 suflete: *Arion Nacu*, de 54 ani; *Maria Nacu*, de 42 ani, soţie; *Titiana Nacu*, de 25 ani, fiică; *Vărvara Nacu*, de 20 ani, fiică; *Maria Nacu*, de 16 ani, fiică; *Tâdose Nacu*, de 23 ani, fiu; *Ion Nacu*, de 11 ani, fiu.

Această familie de Români este originară din comuna Cuzmin, jud. Olgopol, de pe malul Bugului.

Prin punctul Nemeucă, au trecut următorii ţărani români, din comuna Hruşca (Republica Moldovenească): *Milian Iordache*, de 37 ani; *Maria Iordache*, de 34 ani, soţie; *Matrona Iordache*, de 11 ani (fiică); *Ion Iordache*, de 10 ani (fiu); *Maxân Iordache*, de 21 ani (fiu); *Ifrim Şefcencu*, de 68 ani.

Prin punctul de frontieră Poiana, au fugit: *Timotei*

Gămală, de 43 ani, cu soția sa *Sonia Gămală*, de aceeași vârstă, având cu ei 6 copii, dintre care cel mai mare de 18 ani. Au mai trecut totodată: *Sergiu Pavelincu*, de 65 ani; *Petru Nedeleanu*, de 53 ani, cu soția sa, *Natalia Nedeleanu*, de 43 ani, împreună cu 3 copii, cel mai mare având vârsta de 16 ani; deasemenea a trecut *Alexei Nedeleanu*, de 49 ani, cu soția sa *Nastasia Nedeleanu*, de 43 ani, și 2 copii.

Prin punctul Cerlin, s'au refugiat din satul Caimacan ținutul Tiraspol: *Anton Telemarschi* și *Ana Socolu*, din satul Coșnița, regiunea Dubăsarului.

In seara zilei de 7 Februarie 1932, au trecut din satul Grușca: *Simion Untură* și *Anton Ioachim*.

In noaptea spre 19 Februarie au trecut: *Mitrofan Cușnir*, *Ion Vodă*, *Ion Motală*, cu o femeie. Averea acestora a fost confiscată de către Soviete.

Prin punctul Vadu-Rașcov s'au refugiat: *Macarie Smitranovschi*, de 40 ani; *Sofia Smitranovschi*, de 40 ani, soție și copiii lor: *Vasilica Smitranovschi*, de 17 ani; *Eufrosina Smitranovschi*, de 15 ani; *Serghie Smitranovschi*, de 8 ani; *Neculai Smitranovschi*, de 1½ ani.

Prin punctul Volcineț s'a refugiat: *Dumitru Pitcovschi*, de 27 ani, inginer din Moscova. El personal s'a predat autorităților noastre, luând contact cu șeful de gară din Volcineț.

Cauzele generale ale refugiului tuturor sunt: foamea frigul, deportarea și comportările bestiale ale autorităților.

In ziua de 25 Februarie, după măcelul dela Olănești au trecut următorii Moldoveni:

a) Prin punctul Leucani: *Jelea Mitică*, de 15 ani, rănită de către grănicerii sovietici; a fugit din casa comunizată.

b) Prin punctul Chițcani a trecut *Nichita Talie*, cu soția și trei copii.

c) Prin Tighina au trecut 10 refugiați, locuitori din Molovata, printre care: *Arsenie Zaftur*, cu soția și doi copii, *Mihail Cebotaru* și *Spiridon Oprea*.

d) Prin punctul Unghia Boului au trecut următorii: *Profirie Tudorache*, *Grigore Tudorache*, *Dumitru Mihail*, *Luca M. Mihail*, de 18 ani, toți locuitori din satul Stroești (Ucraina).

e) Prin punctul Lipnic a trecut: *Ion Borjeanu*, ostaș din armata roșie, reg. 14.

f) Prin punctul Poiana, jud. Orhei, au trecut șase familii de Moldoveni din satele Ecaterinovsca și Molovata[1]), din ținutul Dubăsarului, Republica Moldovenească. Au plecat 11 familii, dar cinci dintre ele (22 suflete) au fost împușcate de Soviete.

In ziua de 5 Martie 1932, la ora 10 dimineața[2]), în apropierea punctului Rezina, jud. Orhei, pe unde încercase să fugă din Republica Moldovenească în Basarabia o familie compusă din soț, soție, un fiu de 7 ani și fetița lor de 8 luni, a avut loc următorul desnodământ tragic: Grănicerii sovietici au deschis focul de îndată ce refugiații încercau să se depărteze de mal. Bărbatul a fost omorît pe loc; mama cu copilița în brațe a fost rănită, iar băiețașul de 7 ani a început să fugă spre malul românesc, strigând Ajutor! Din nefericire, la zece pași de malul românesc a căzut răpus de gloanțele sovietice. Mama nenorocită cu copila în brațe, de abia s'a putut târî până la malul românesc, unde a fost internată în spitalul din satul Gorna. Tot acolo a fost adus ofițerul *S. Lahnițchi*, fiind rănit de către grănicerii sovietici, unde a și murit.

La 4 Martie, în același an, la ora 3 d. a. pe malul Nistrului, în fața Tighinei a avut loc o altă dramă care, prin grozăvia ei, le-a întrecut pe toate celelalte. *Teodor Crăjanov* din satul *Caragaci* la o distanță de cinci km. de Tiraspol, cu soția și două fiice, au trecut cu sania pe malul românesc. Peste două ore, din același sat, *Nichita Bucovanu* cu soția, fiul său *Mihail* și cu un copil mic de cinci luni s'a hotărît să facă la fel. Sania lor a fost împresurată de o ploaie de gloanțe. Calul a fost omorît. Sania s'a oprit pe loc. Bucovanu a luat copilul cel mai mare în brațe și a început să fugă înspre malul românesc. Aici, pe mal, l-a nimerit un glonte. Soția lui cu copilul cel mic, a înțepenit în sania rămasă în mijlocul Nistrului.

A doua zi sania a fost ridicată de soldații roșii, iar trupurile înghețate au fost aruncate pe ghiață.

---

1) *Cuvântul*, 2 Martie 1932.
2) *Poșta Basarabiei*, din 6 Martie 1932.

Un corespondent din Tighina, la 5 Martie acelaşi an comunică [1]): Din U. R. S. S. au trecut 20 de Moldoveni; grănicerii sovietici au deschis asupra lor foc de mitralieră şi au aruncat grenade; din fericire n'au rănit pe nimeni.

La 4 Martie, pe la 4,30 p. m., prin punctul B â r d a au trecut [2]) : *Vasile Năracelu, Ana Scodalcu,* rănită de sovietici şi *Evdochia Zidar.*

Noaptea, în ajun de 4 Martie, prin pădurea Olăneşti, au venit în P u r c a r i 36 refugiaţi.

Din toate părţile de pe malul Nistrului veneau ştiri despre sosirea a noi grupuri de refugiaţi chinuiţi. Ei erau trimişi prin lagăre, unde li se dădea hrană şi îngrijire. Iar acei dintre ei care aveau rude printre basarabeni, se duceau la ei dacă aceştia consimţeau să-i ia pe răspunderea lor.

Cadavrele celor omoriţi de către sovietici în diverse locuri şi la date diferite rămăseseră încă neridicate la 7 Martie. Corespondentul de pe malul Nistrului comunică despre aceste cadavre că sunt hrana câinilor şi a lupilor [1]).

Noaptea, în ajunul zilei de 11 Martie 1932, lângă Cetatea-Albă, au trecut din Ucraina 16 suflete [2]). Jertfe n'au fost. In apropierea satului Purcari, tot atunci au trecut 18 refugiaţi Moldoveni. Tragedia însângerată se repetă zilnic.

Din rapoartele autorităţilor dela graniţă, spune corespondentul, — bate vântul a urgie — atât sânge nevinovat se varsă pe Nistru şi atâţi oameni nenorociţi cad pradă mitralierelor sovietice la graniţa dintre două lumi. Ziarele subliniază câteva întâmplări groaznice, care au avut loc în ultimele trei zile, în diferite puncte de pe lungul maiului.

a) La punctul de frontieră C l u c a t, lângă Şerpeni, s'au prezentat doi copii, care au comunicat că familia *Zenhan : mama (Domnica)* cu cinci fiice (*Maria,* de 19 ani, *Daria,* de 17 ani, *Natalia,* de 14 ani, *Titiana,* de 12 ani şi *Serafima,* de 10 ani) s'au pornit să treacă Nistrul pe ghiaţă. Lângă malul românesc, Maria, fiica cea mai mare, a nimerit într'o spărtură de ghiaţă. La strigătele ei disperate a alergat Daria, pe

1) Ziarele *Cuvântul* şi *Curentul* din 7 Martie 1932.
2) *Universul* din 7 Martie 1932.

care Maria a tras-o după ea, în apă. Mama cu fiica ei Natalia au avut aceiaşi soartă: toate patru s'au înecat. Din întreaga familie au scăpat numai cele mai mici: Titiana şi Serafima, pe care le-au luat grănicerii români.

b) In apropiere de T a l m a z a fugit familia *Şagun:* Aftemie de 30 de ani, soţia lui de 26 de ani şi un copil de doi ani. Nu departe de malul românesc au fost observaţi de grănicerii sovietici. Copilul a fost omorît de un glonte sovietic. Soţul şi soţia au fost răniţi la picioare şi internaţi în spitalul din Talmaz. Copilul a fost înmormântat la Talmaz.

c) In noaptea de 10 Martie, lângă punctul de frontieră P r a p o r g e s c u, nu departe de Talmaz, spre malul românesc s'a îndreptat un grup de refugiaţi. Trecând de mijlocul râului au fost împresuraţi de foc de mitralieră. Sărmanii, târâş au ajuns la malul românesc.

Din R e z i n a, jud. Orhei, vine ştirea că refugiatul *Nicolae Mandrea,* rănit de sovietici a fost internat la spitalul satului Gorna.

La 11 Martie ora 11,30 dimineaţa [1]) prin faţa satului Talmaz a trecut o familie: soţul cu soţia şi un copil de 4 ani. Sovieticii au omorît copilul, iar părinţii, grav răniţi, au fost internaţi în spitalul local. Tot acolo un alt refugiat a fost omorît la trei metri de malul românesc. Cadavrul lui n'a fost ridicat multă vreme. Refugiaţii spun că sovieticii se ascund în copaci şi observând orice mişcare, trag fără nicio somaţie. Intr'un răstimp de două zile, la 11 şi 12 Martie au trecut în România prin diferite locuri 30 suflete: bărbaţi, femei şi copii, toţi Moldoveni. Ei au declarat că *Moldovenii care n'au intrat în colhoz sunt deportaţi în Siberia.*

Iată un alt caz nu mai puţin înspăimântător: La Soroca, în ziua de 11 Martie, pe la ora 7 seara, s'au auzit împuşcături de pe malul sovietic [2]). Impuşcăturile ajungeau până la pichetul românesc. O parte din gloanţe au sfărâmat geamurile liceului de băeţi din Soroca. Populaţia înspăimântată aştepta să fie atacată de sovietici. Când împuşcăturile au încetat, pe malul românesc a apărut un copil îngălbenit de frică. Impreună cu tatăl şi fratele său el a voit să fugă dela

1) *Universul,* 13 Martie 1932.
2) *Basarabia,* 14 Martie 1932.

bolşevici. La mijlocul Nistrului, sovieticii au tras cu mitraliera; tatăl şi fratele său au fost omoriţi.

Lângă Lopatini, judeţul Orhei, din Zarea Mare, (Republica Moldovenească) a fugit familia preotului *Ciugureanu*, compusă din 6 suflete[1]).

In apropiere de Tarasă, au trecut Nistrul şapte refugiaţi; ceva mai în urmă a trecut şi un tânăr de 19 ani.

Lângă Saharna, grănicerii roşii au omorît, la o depărtare de câţiva paşi de malul românesc, pe un tânăr moldovean, care a încercat să se refugieze în Basarabia.

In faţa comunei Suhodolna, au trecut Nistrul în România: *Malica* şi *Tâdosâia Răzmeriţă*, cu trei copii, familie originară din comuna Butuceni (Repub. Moldovenească).

In apropiere de Poiana, au venit în România, trecând Nistrul, 21 de moldoveni. Intre punctele Rezina-Stolniceni, în decursul unei nopţi, în grupe a câte 3—4 bărbaţi, au venit 20 de refugiaţi moldoveni.

In noaptea spre 16 Martie, bătrânul *Teodor Alexeev*; de 70 de ani, locuitor din Tiraspol, la trecerea Nistrului, a ajuns pe partea românească rănit de Soviete. Pe haină avea mai multe pete de sânge[2]).

In noaptea spre 17 Martie, prin punctul de graniţă Corjanca, s'au îndreptat spre malul românesc 32 de refugiaţi[3]). La jumătatea Nistrului s'a spart ghiaţa, din care cauză s'au înecat 14 suflete. Populaţia Basarabiei a primit cu mare bucurie pe ceilalţi nenorociţi, scăpaţi cu zile.

In aceeaşi noapte, prin Tighina, au fugit în România două fete, *Ileana* şi *Agafia Bârcuţă*. Ileana a fost rănită grav de grănicerul roşu; peste câteva ore a murit, iar sora ei, Agafia, a înebunit de groază.

A doua zi, tot prin Tighina, a fugit şi un soldat sovietic din regimentul de infanterie Nr. 282[4]).

In apropiere de Chiţcani, a fugit familia *Bairan* originară din comuna Târnăuca, jud. Tiraspol, compusă din: *Naum*, soţul; *Licheria*, soţie; *Vasile*, *Maria*, *Titiana*, *Andrei*, copii; şi *Boris*, nepot.

---

1) Ziarul *Basarabia*, din 14 Martie 1932.
2) Ziarul *Bessarabscoe Slovo*, din 20 Martie 1932.
3) Ziarul *Cuvântul*, din 19 Martie 1932.
4) Ziarul *Basarabia*, din 19 Martie 1932.

La câţiva paşi de pichetul nostru românesc, grănicerii roşii au tras asupra lor focuri violente. Licheria Baiaran a fost grav rănită şi a murit în spital. Altă familie, compusă din mamă şi cinci copii, care a încercat să fugă în România prin acelaşi punct, a fost omorîtă de gloanţele sovietice, la câţiva paşi de malul românesc[1]).

Valul de refugiaţi nu s'a micşorat, chiar când ghiaţa s'a pornit pe Nistru[2]). Astfel, la Coşerniţa, jud. Orhei au trecut Nistrul, pe ghiaţa plutitoare, următorii: *Sofronie Stolnicu*, *Dochiţa Stolnicu*, *Eufimie Stolnicu*, *Nadejda Stolnicu*, *Andrei Stolnicu*, *Eugenia Stolnicu*, *Ştefan Stolnicu*, *Boris Stolnicu*, *Eugenie Otin*, *Boris Otin*, *Simeon Otin*, *Victor Otin*.

Prin punctul Stolniceni, jud. Soroca, au trecut: *Carp Chirhner* şi *Terinte Busuioc*.

Prin punctul Tarasă au trecut: *Mihail Belicov* şi *Vasile Beloderic*.

Din toate punctele de graniţă soseau ştiri despre adunarea pe teritoriul românesc a unui număr foarte mare de refugiaţi. Toţi aceştia povesteau despre ororile şi teroarea agenţilor G. P. U.-ului, la care era supusă populaţia paşnică. Ţăranii, familii întregi, *fug încotro îi duc ochii*. Ei au degerate picioarele, mâinile şi urechile. Toţi sunt bolnavi şi au nevoie de primele ajutoare.

La orele 1 noaptea, spre 22 Martie, populaţia din comuna Sucleia a fost trezită din somn şi îndreptată spre Tiraspol, pentru a fi deportată în Siberia[3]).

60 de bărbaţi au fugit de sub escortă. In România au ajuns 45 de suflete; restul au fost omoriţi de grănicerii roşii[4]).

Ţăranii şi preoţii au fugit spre Nistru, ca înspre „pământul făgăduinţei". Dar nu departe de mal au fost înconjuraţi de comunişti, care au deschis asupra lor focul de mitralieră. Trei ore dearândul se auzeau pe malul românesc, ţipete şi răcnete ale răniţilor, care se vedeau neputincioşi în faţa morţii groaznice.

---

1) Ziarul *Adevărul*, din 23 Martie 1932.
2) Ziarul *Bessarabscoe Slovo*, din 24 Martie 1932.
3) Ziarul *Curentul*, din 24 Martie 1932 (Corespondentul ziarului numeşte localitatea din greşală „*Scutari*").
4) Ziarul *Cuvântul*, din 21 Martie 1941.

In aceeași noapte, prin punctul Talmaz, a trecut un alt grup de refugiați. Grănicerii roșii au tras în ei de după copaci ,unde erau adăpostiți. Mulți au fost omoriți și răniți. La malul românesc au ajuns numai 30 de suflete.

Iar în noaptea spre 23 Martie pichetul de grăniceri a adus la Tighina peste 100 de refugiați [1]). Acești nenorociți erau Români din câteva sate învecinate de pe celălalt mal al Nistrului, din Republica Moldovenească.

La 24 Martie, în fața comunei Ciobruciu, jud. Tiraspol a avut loc o nouă tragedie [2]). *Petru Vasilache*, din acea comună, împreună cu soția, 2 fete și doi copii, unul de 7 ani și altul de 2½ ani, au încercat să fugă în România. La jumătatea Nistrului, ghiața s'a spart. Petru Vasilache, soția și două fete, s'au înecat. Mama, în timp ce se îneca a aruncat pe malul românesc pe copila de 2½ ani, pe care o avea în brațe, pentru a o salva măcar pe aceasta. A doua zi copilul a fost găsit mort, pe ghiață. Numai un singur copil de 7 ani a rămas în viață. Azi el este copil de trupă.

La 26 Martie, seara, prin Rezina, jud. Orhei, au încercat să treacă în România patru Moldoveni [3]). Printre ei se afla și un preot. Grănicerii au deschis foc de mitralieră. Preotul, de frică, s'a înapoiat. Dar sub ochii grănicerilor români și a țăranilor, ce s'au apropiat de malul românesc, a fost omorît.

La 1 Aprilie, prin comuna Popescu, jud. Tighina, a trecut Nistrul o familie compusă din 8 suflete: bărbați, femei și copii. La o depărtare de câțiva metri, de malul românesc, s'a spart ghiața; nefericiții au avut norocul să fie salvați de grănicerii români [4]).

La 14 Aprilie, la Purcari, jud. Cetatea-Albă, au sosit, cu bărcile, 45 de suflete [5]). Printre ei se află și câțiva răniți din pădurea Olănești, fugiți dela Spitalul din Ovidiopol.

Ziua, pe malul limanului, din fața Cetății-Albe pe partea românească au fost pescuite 8 cadavre: bărbați, femei și copii. Toate aceste victime ale armatei roșii au urme de răni grave.

---

1) Ziarul *Bessarabscoe slovo*, din 24 Martie 1932.
2) *Cuvântul*, din 27 Martie 1932.
3) Ziarul *Universul*, din 27 Martie 1932.
4) Ziarul *Universul*, din 4 Aprilie 1932.
5) Ziarul *Cuvântul*, din 18 Aprilie 1932.

La Cetatea-Albă, zilnic, sosesc refugiați [1]). Astfel, între punctele Răscăeți și Palanca, au sosit 25 de suflete. Pe zi ce trece, numărul refugiaților sporește, cu toate măsurile sălbatice ale autorităților sovietice. De pildă, în prezența noastră, în fața comunei Onițcani, jud. Orhei, a fugit din comuna Coșnița o familie compusă din soț, soție și patru copii. Cazul s'a întâmplat pe la sfârșitul lunei August 1932. Copiii erau puși în lădițe, iar soția pe un butuc. Lădițele și butucul au fost legate cu o funie, al cărei capăt, legat în formă de ham, a fost trecut pe umerii tatălui. Acesta târa după el familia, încât făcea impresia unui vapor în miniatură. Am văzut personal acest ingenios sistem, la care recurgeau aceia care căutau să se salveze părăsind „raiul sovietic".

Pretutindeni, refugiații, indiferent de naționalitatea lor, primesc ajutoare, ce se acordă de persoanele particulare și instituții, susținute adesea de Statul român.

In această privință se cuvine să aducem toată mulțumirea *Comitetului pentru ajutorarea refugiaților Moldoveni*, care lucrează, zi și noapte, pentru a ajuta pe nenorociții lor compatrioți.

Masacrele din Pădurea Olănești

Masacrele dela Olănești pot fi numite cu drept cuvânt punctul cel mai dureros din istoria calvarului Moldovenilor din Uniunea Sovietică. Aici, în acest ținut românesc, batjocura agenților G. P. U.-ului asupra poporului moldovenesc a depășit orice închipuire.

Faptele s'au petrecut astfel: La 23 Februarie, orele 12 de noapte, pe malul sovietic din fața comunei Olănești (Basarabia) s'au auzit bubuituri foarte puternice, care au durat 20 de minute. Intre timp, pe malul românesc și-a făcut apariția un grup de refugiați; privirea lor era îngrozitoare. Ochii, plini de frică și groază, hainele de pe ei erau rupte. Din acești 20 de refugiați, 8 erau grav răniți de grănicerii sovietici. Ei povestesc că 60 de Moldoveni s'au hotărît să părăsească „Moldova Sovietică", spre a se așeza în Basarabia românească. Situația, acolo, este atât de grea, încât nu-i cu

---

1) Ziarul *Cuvântul*, din 20 Aprilie 1932.

putinţă să trăiască cineva mai departe. In continuare, mărturisesc că îndată ce aceşti nenorociţi au pus piciorul pe ghiaţă, grănicerii roşii au deschis focul. Ţipetele de groază s'au amestecat cu răcnetele celor răniţi şi muribunzi. In acest măcel nemaipomenit de crud şi-au găsit moartea 40 de bărbaţi. Printre victime se află multe femei şi copii.

Aici a avut loc o adevărată *baie de sânge* a victimelor nevinovate. Nimeni din Moldoveni nu era înarmat. Apoi, în afară de aceasta, evenimentul sângeros a avut loc într'o *sferă neutră*, în mijlocul pădurei din faţa comunei Purcari. La un semnal, a fost luminat de rachete. Grănicerii sovietici cereau ajutoare, pentru a omorî pe toţi Moldovenii nenorociţi, care voiau să părăsească Uniunea sovietică.

Ţipetele disperate ale femeilor şi bătrânilor, strigătele copiilor care implorau ajutor spintecau liniştea pădurii, în tmp ce cei mai mulţi dintre ei cădeau gemând...

O altă unitate din rândurile armatei roşii urmărea trăgând după ţăranii care fugeau spre malul românesc; aceştia ca prin minune, s'au putut rupe din mijlocul celor cuprinşi sub focul mitralierelor roşii. Victimele erau locuitori din trei sate învecinate din faţa comunei P u r c a r i, jud. Tighina.

Puţinii refugiaţi, scăpaţi cu zile, povestesc, că sate întregi de Moldoveni încearcă să treacă Nistrul, în Basarabia. Din această cauză, guvernul sovietic a procedat atât de crud faţă de populaţia civilă, nevinovată. Din Republica Moldovenească s'a organizat astfel un adevărat exod spre ţara liberă.

Masacrele dela Olăneşti în discuţia Parlamentului Român

Acest crud măcel a fost discutat şi în parlamentul român. In şedinţa dela 26 Februarie, deputatul Bosniev Paraschivescu a descris amănunţit crima oribilă săvârşită de către armata sovietică în pădurea Olăneşti împotriva celor 40 de Moldoveni, omoriţi fără nicio milă.

In acelaşi timp, oratorul propune Guvernului ţării să intre în relaţii cu Guvernul sovietic pentru a-i aduce în ţară pe toţi Românii transnistrieni. Domnul Bosniev Paraschivescu crede că, pe această cale, s'ar înlătura pentru totdeauna omorurile şi excesele duse cu atâta cruzime împotriva Neamului românesc.

Zingher, deputat evreu, în cuvântarea rostită protestează la fel, spunând că massele de Moldoveni ar fi putut să fie arestate, dar nicidecum omorîte.

Domnul Argetoianu, ministru de interne, a căutat să justifice răspunzând că masacrele întrebuinţate de Guvernul sovietic au fost îndreptate împotriva propriilor cetăţeni; prin urmare ele nu sunt de competenţa parlamentului român. Asemenea probleme trebuesc luate în discuţie direct de guvern şi tratate cu guvernul respectiv.

Doctorul N. Lupu, şeful partidului ţărănist radical, om de stat şi mare patriot, a criticat vehement această curioasă atitudine a ministrului de interne.

D-l Mirescu, tânărul, dar energicul socialist, în numele partdului social-democrat, protestează cu vehemenţă împotriva măsurilor de masacrarea populaţiei române, întrebuinţate de bolşevici. Partidul său a lansat o proclamaţie-protest, adresată întregei lumi social-democrate.

Doctorul Cazacu, basarabean, propune să se dea în folosul refugiaţilor câte o sută de lei de fiecare deputat din diurna zilnică.

Parlamentul manifestând cu indignare, împotriva acestor atrocităţi, aprobă în unanimitate, câte 200 lei.

O manfiestare asemănătoare, plină de indignare, a avut loc şi în Senat, în şedinţa dela 4 Martie 1932, cu care prilej senatorul Berechet roagă guvernul român, ca prin mijlocirea Societăţii Naţiunilor, persoanele care vor să treacă în Uniunea Sovietică, să fie schimbate cu acelea, care doresc să părăsească „Raiul sovietic".

A rămâne pasibil faţă de un asemenea masacru al Neamului românesc „însemnează — a spus D-sa — a nu avea nicio doză de umanitate".

Domnul Vladimir Cristi, Ministru al Basarabiei, descrie starea nenorocită a refugiaţilor şi roagă guvernul să le vină în ajutor. Inalt Preasfinţitul Pimen, Mitropolitul Moldovei şi al Sucevei, propune ca fiecare senator să dea câte 500 lei pentru ajutorarea refugiaţilor.

Domnul Profesor Gheorghe Brătianu, preşedintele partidului naţional-liberal disident, nu se mulţumeşte cu răspunsul dat de domnul Argetoianu, ministru de interne şi a interpelat pe profesorul Neculai Iorga, Preşedintele Consiliu-

lui de Miniştri şi pe Ministrul de Externe, ce măsuri crede de cuviinţă să ia guvernul, pentru a aduce la cunoştinţa ţărilor civilizate masacrele fără cruţare, îndreptate împotriva populaţiei moldoveneşti. Repetirea lor deasă dă a crede că Sovietele s'au hotărît să-i nimicească cu desăvârşire pe Moldoveni, sau să-i exileze din Republica Moldovenească. Oratorul propune ca prin Societatea Naţiunilor, dacă nu se poate pe cale directă, să se intervină pentru a cruţa distrugerea populaţiei autohtone, de acelaşi sânge dela graniţa Statului român.

A doua zi, Sâmbătă 25 Martie 1932, Preşedintele Consiliului de Miniştri, profesorul Neculai Iorga, istoric şi savant cu renume mondial, răspunzând la interpelarea domnului profesor Gheorghe Brătianu, face următoarea declaraţie:

„Desigur că ceea ce se petrece pe graniţa Nistrului reprezintă o serie de acte de sălbătăcie fără pereche, cu atât mai mult, cu cât actele acestea sunt făcute împotriva unei populaţii paşnice, cea mai paşnică din toate populaţiile acestei părţi din Europa, şi care se găseşte acolo — populaţie românească în cea mai mare parte — se găseşte acolo de mai multe secole. Iar aceia cari nu sunt de mai multe secole, prin trecerea firească de pe un mal al Nistrului pe celălalt, reprezintă grupuri de acea populaţie, pe care armatele ruseşti din secolul al XVIII-lea întorcându-se dela noi, le-au luat cu sila şi le-au mânat pe pământul rusesc. Şi desigur că atunci când cineva smulge dela vetrele sale o populaţie, populaţia aceasta trebue să fie îngrijită încă mai de aproape cu mai multă iubire de cât o populaţie care a fost totdeauna acolo. (Aplauze).

Domnul Brătianu este mişcat ca şi noi toţi — şi Camera întreagă i-a arătat — de aceste manifestaţii ale unei sălbătăcii, din nenorocire de caracter oficial, care de mai multă vreme nu se mai întâlnise în marginile acestui nobil continent, care este Europa.

Ori ce putem noi face, însă legături cu Sovietele nu avem. Ştie toată lumea când a venit o iniţiativă din partea Franţei cât de dispuşi am fost, în interesul păcii să legăm relaţiuni de vecinătate paşnică, nu pot spune mai mult decât vecinătate paşnică, cu vecinii noştri de dincolo de Nistru. N'a fost vina noastră dacă toate au fost respinse şi necon-

tenit ni s'a pus înainte Basarabia. Nu noi am fost acei cari am pomenit de drepturile noastre, de tot ceea ce ni s'a luat, ce se deţine încă acolo la Moscova; şi ştiţi de partea cealaltă unde era datoria să ni se dea iar nu să ni se ceară, ni s'a vorbit de această bucată de pământ românesc pe care n'am cedat-o noi, n'am smuls-o noi pe cale militară, ci a venit dela sine la noi (aplauze prelungite), în momentul când a murit de moarte firească o împărăţie internaţională. Şi este natural ca toate elementele care se găsesc într'un stat internaţional să se ducă în partea unde sunt toate legăturile şi de care au fost deslipite printr'unul din acele barbare acte ale diplomaţiei de odinioară pe care dorim să nu le mai vedem niciodată întorcându-se (Aplauze).

Prin urmare, nu ne putem adresa Moscovei. Cum de ani de zile — d. Brătianu o ştie — la congresele internaţionale cheltuesc toate silinţele mele, întrebuinţez toate legăturile mele, mă expun să incomodez oameni cari n'au nici un rost în acest proces, cerându-le să ni se restitue obiectele din muzee sau dacă se consideră obiectele cele mai preţioase ale muzeelor noastre — aceasta fără nici un drept al Moscovei — dacă se consideră ca în legătură cu un proces al statului român, cel puţin să se restitue Academiei Române, care este o societate particulară documentele noastre cele mai vechi, manuscriptele noastre cele mai interesante care rămân acolo svârlite în nişte pivniţi, expuse distrugerii şi răpite cu desăvârşire întrebuinţării cercetătorilor din toate ţările, — fiindcă acum a venit o vreme când lucrurile care privesc România nu interesează numai România, interesează o mulţime de reprezentanţi ai ştiinţei care ştiu şi româneşte şi cari fac din când în când lucrări de foarte mare interes privitoare la trecutul nostru. Prin urmare, pe cale oficială nu putem interveni.

Să ne adresăm la Societatea Naţiunilor? D-voastră ştiţi că Rusia are faţă de Societatea Naţiunilor o atitudine foarte curioasă: n'o recunoaşte, o critică ori când, nu voieşte să se considere ca membră a acestei asociaţiuni internaţionale, care urmăreşte cu atâta râvnă şi uneori cu oarecare succes legături mai bune între popoare, dar aceasta nu împiedică pe delegaţii Sovietelor, poate pentru scopuri de propagandă mai mult decât pentru scopuri de discuţiune să apară tot-

deauna acolo unde se vorbeşte de un interes internaţional.

Singurul lucru pe care îl putem face ar fi să încredinţăm, un memoriu pentru care să se strângă lămuriri care să nu poată fi tăgăduite, un memoriu Societăţii Naţiunilor pentru ca în momentul când aceşti musafiri vin într'un loc care declară că-l dezaprobă şi-l disprețuesc, în momentul acesta să li se prezinte înainte dreapta plângere a noastră în numele umanităţii — fiindcă de obicei în formele legale la Societatea Naţiunilor se plâng minorităţile recunoscute dintr'un stat care, statul acesta a încheiat anumite tratate, care ţine seama de aceste tratate şi este legat de litera acestor tratate.

Putem face acest act şi putem face altceva: să răspândim cât mai larg în lumea întreagă cunoştinţa acestor acte care dezonorează civilizaţia (aplauze prelungite, unanime) din care Rusia sovietică n'a declarat încă intenţia ei de a se despărţi într'o formă care o priveşte, pe care nu avem nici să o lăudăm, nici s'o criticăm, Rusia sovietică înţelege a face parte din Europa. Şi atunci se poate întâmpla ca în locul unde bate inima Europei în momentul de faţă, în locul acesta să i se aducă aminte că a fi în Europa nu înseamnă a avea numai un teritoriu european, ci a respecta, oricare ar fi forma politică şi socială, anumite norme cari, de la năvălirea sălbatecă a Mongolilor în secolul al XIII-lea, până astăzi, au fost observate de toate statele cari pretind o solidaritate în Europa".

Leaderul partidului naţional-liberal, d. profesor Gheorghe Brătianu, drept mulţumire pentru cuvântarea rostită de Preşedintele Consiliului de Miniştri, urează succes în măsurile luate de guvernul român, iar domnul Mirescu, tânărul social-democrat, adaogă că, la intervenţia pe lângă Societatea Naţiunilor, punctul dominant trebue să fie nu numai de ordine morală, ci şi *naţională* şi *istorică*.

Masacrele şi Presa Română.

Presa română a luat apărarea, cu multă însufleţire, a fraţilor transnistrieni omoriţi mişeleşte de guvernul criminal din Moscova. Intreaga presă a căutat să lămurească lumii civilizate barbariile satrapilor roşii. Astfel, *„Adevărul"* gazetă de stânga, cu data de 28 Februarie 1932 scrie, următoarele: „In Rusia sovietică procesul barbar de masacre în masse nu este primul şi probabil nu va fi nici ultimul, pe câtă vreme va domni dictatura sălbatică a unei minorităţi, care şi-a însuşit atributul de oligarhie odioasă. Dacă guvernul român nu poate protesta, atunci noi, opinia publică, ne simţim liberi să dăm drumul la toată indignarea noastră".

Colaboratorul ziarului *„Universul"*, care a întreprins o anchetă a masacrelor din pădurea Olăneşti dă numele câtorva omoriţi [1]), adăogând că numărul victimelor întrece cu mult cifra de 40, după cum s'a comunicat anterior.

Acelaşi ziar [2]) spune: „130 de milioane de ţărani sertesc impozite directe şi mai ales indirecte; ei sunt jefuiţi de venitul lor, sunt condamnaţi la moarte de foame sau de gloanţe. După omorul burghezimei, a venit rândul ţărănimei. Regimul sovietic — este un regim de criminali".

„Neamul Românesc" cu data de 2 Aprilie 1932, în articolul de fond *„Ororile dela Nistru"* scrie cele ce urmează:

„Geo London, reporter de mare talent şi strictă obiectivitate, narează în coloanele importantului cotidian francez „Le Journal", sinistra şi fantastica lui anchetă pe malurile Nistrului...

Urmărim şi noi, cum urmăresc milioanele de cititori ai ziarului francez, răspândiţi pe tot globul, cea mai înfiorătoare poveste pe care ar fi putut-o inventa vre-odată, închipuirea deslănţuită a celui mai fecund romancier... Se desfăşoară pe frontiera groazei, cea mai cumplită tragedie pe care au trăit-o vreodată, locuitorii paradisului bolşevic.

Cad cu zecile, cu sutele, în nopţi cu lună şi în nopţi lipsite de lumină, cei cari fug de teroare şi de foame. In trecerea fluviului deschid sub picioarele degerate ale fugarilor gurile morţei. Copiii văd părinţii striviţi de gheţuri şi duşi de torent.

Sacadate şi stridente detunări, vestesc tirul mitralierelor, seceri diabolice ale păzitorilor Paradisului sovietic. In

---

1) *Universul*, din 6 Martie 1932.

2) Idem, din 29 Februarie 1932, articolul d-lui R. Seişanu: *„Masacrele pe toată linia Nistrului"*.

cearceafuri albe, se strecoară fantomele fugare, spectre ale groazei și ale nebuniei. E spaima de moarte care te obligă la acest mimetism nocturn, și spaima de țăcănitul mitralierelor... O rachetă, zvârle raze argintii, și ajung să descopere gărzile roșii țintele umane. Granatele se sparg în vuetul curentului scăpat peste ghiață. Oameni, femei și copii, dispar deodată, risipiți deavalma în bucăți sângerânde... Nopți întregi, vaetele cuprind pustiul de peste Nistru, pustiul sufletesc de pe malurile roșii. Salvele plutoanelor înecă uneori tragedia în tăcerea greoae. Mitralierele și granatele își reiau curând misiunea. Satele înfloritoare, rămân pustii alimentând grozavele convoiuri de expediții spre Siberia.

Dincoace mila și înțelegerea, atrage pe cei cari nu mai pot să suporte regimul paradisului obligatoriu. Ofițerii și soldații români, autoritățile și publicul, ajută pe cei cari văd liman și mântuire în România... Oștirea eroică, dela Nistru, până dăunăzi țintă a celor mai nepermise insulte, din partea dușmanilor conștienți sau inconștienți ai României, află, din partea opiniei mondiale, omagiul oricărui suflet civilizat, sau măcar omenesc, recunoștință și omagii.

Către această oștire entuziastă, către ofițerii cari sunt în război din 1916, dela Oituz și Mărășești pe linia Nistrului, pentru bravii cari apără cu viețile lor civilizația lumei și patria lor, către ei trimetem și astăzi, recunoștința noastră.

Ororile Sovietelor la Nistru măresc până la grandios, generozitatea noastră, și prestigiul armatelor eroice ale României'.

Masacrele și presa străină

Masacrarea populației românești din Republica Moldovenească de către armata roșie a stârnit o vie consternare în Europa întreagă. Din toate centrele apusului, dela Berlin, Paris, Roma, Londra etc. se îndreptau spre România corespondenți speciali ai marilor cotidiane. Atenția lumii era atintită spre București, de unde li se deschide calea pentru a lua contact direct cu victimele teroarei dirijată de statul sovietic.

Intreprinderea unei anchete la fața locului era peste putință. Uniunea sovietică a închis granițele chiar pentru aceia care simpatizau cu regimul comunist.

Personal am luat contact cu direcția ziarului „Le Journal" și am stăruit pe lângă Geo London, cunoscut ca cel mai bun ziarist anchetator, să facă o călătorie în România pentru a se convinge de adevăr. Călătoriile sale prin Basarabia, vizitarea malului Nistrului și contactul direct cu victimele, au adus lumini noi asupra sălbătăciilor întrebuințate sistematic de grănicerii sovietici și trupele speciale ale G.P.U.-ului împotriva populației pașnice românești.

Personal am dat alarma în presa din capitalele Franței și a Italiei. In *„L'ordre"* din 17 Martie 1932, sub pseudonimul de M. Florin, am făcut să apară articolul pe care îl reproduc aici:

LES MASSACRES DE MOLDAVES DANS LA RUSSIE SOVIÉTIQUE

L'émotion est intense en Roumanie

L'émotion provoquée en Roumanie par le massacre des malheureux qui voulant échapper au martyre ont souffert sous la tyrannie des Soviets est intense et se traduit par de vastes manifestations.

Ce qui, en outre de l'horreur que provoque le meurtre en lui-même de ces victimes innocentes, fait sursauter de douleur et d'indignation les Roumains, c'est qu'elles sont de sang commun avec eux.

On sait que la Russie soviétique est formée de plusieurs républiques, parmi lesquelles figure aussi la République moldave.

Celle-ci est séparée de la Bessarabie par le Dniester.

Ses habitants, qui forment une masse assez importante, sont des Moldaves.

Ils ont souvent, dans le passé, combattu et lutté pour l'agrandissement territorial et moral de l'Empire russe.

Les *Daniil Apostol, Ioan Podcova,* hetmans de l'Ukraine: les Valachs, si braves; *Ivanenco,* le commandant de Kiew, sont restés comme des héros légendaires dans le peuple ukrainien.

Dans le domaine intellectuel, ces grands Roumains ont contribué en large mesure à l'essor de la littérature russe.

Je cite parmi eux:

Pierre Moguila, archevêque de Kiew, le plus grand rival du catholicisme, qui mit les bases de l'orthodoxisme scientifique, créa l'Ecole de Vinitza et l'Académie Théologique de Kiew.

Nikolas-Milesco Spathar fut ambassadeur du tsar Alexis Michaïlovitsz, en Chine. Doté d'une vaste culture universelle, il laissa parmi beaucoup d'autres ouvrages de première maine un manuscrit concernant la Chine, qui se trouve à la Bibliothèque nationale de Paris.

Heresco se distingua comme créateur du théâtre russe.

Le prince Cantemir, ambassadeur de Russie à Paris, fils du grand intellectuel Demetre Cantemir, qui a régné en Moldavie, fut créateur de la satire russe.

De même *Tourcoul,* ancien ministre, auteur du Code pénal russe, etc.

Dans la littérature russe, on les trouve classés chacun d'après leur mérite; chacun a sa place bien marquée quant aux appréciations.

* * *

Aujourd'hui, la politique des Soviets étouffe tout mérite, toute personnalité.

La population vit sous la frayeur des autorités soviétiques. Le moindre geste est considéré comme insoumission; sitôt ils sont déportés et leur bien est confisqué et collectivisé par les Soviets.

Les exécutions individuelles et les déportations en masse ont tellement dépeuplé la République moldave qu'à l'heure actuelle on peut dire de celle-ci qu'il ne lui reste que le nom.

Des vieillards âgés de plus de 70 ans, des mères avec leurs enfants, des femmes enceintes sont enlevés en pleine nuit. Souvent séparés les uns des autres, ils sont transportés en marche sibérienne et quelque fois ils meurent avant d'arriver à destination.

Les déportés, ceux qui ne sont pas fusilés en route, sont déposés en Sibérie, dans l'Oural ou dans l'île de Solovki.

Tomsk, le centre de la Sibérie, est devenue moldave.

La population qui reste encore non déportée cherche à se réfugier du temps en temps, en Roumanie, en passant le Dniester, laissant derrière elle, à tout hasard, maison et terre.

Avec quelques vêtements et les enfants dans les bras, ils profitent du gel du fleuve pour passer de l'autre côté, en Bessarabie, où la vie est à l'abri de tous soucis.

Ceux qui ont la chance d'y parvenir racontent à leur arrivée les horribles massacres qu'ont subis leurs compagnons.

Ainsi, la semaine dernière, plus de quarante Moldaves se réfugiaient en Bessarabie. Au moment où ils s'approchaient du fleuve. donc à 400 mètres du sol roumain, ils ont été fusillés cruellement par les soldats rouges. Les deux survivants qui ont atteint l'autre côté de la rivière ont raconté aux autorités roumaines ce qui venait de se passer avec les leurs.

La Chambre roumaine, saisie de ce fait, a protesté vivement.

Et, en réponse, les Soviets, deux jours plus tard, en fusillèrent 400.

Cette fois-ci, ils les ont tués avec des mitrailleuses, et pour mieux s'orienter dans la nuit, ils se sont servis de projecteurs.

Lorsque les blessés commencèrent à crier: „Au secours !", la cavalerie rouge passa avec les chevaux

par-dessus les corps ensanglantés et bientôt on n'entendit plus rien...

Les cadavres restèrent plus d'une semaine sur place.

Malgré cela, il arrive chaque jour que par-ci par-là, le long du fleuve, de ces pauvres malheureux essayent de passer, effrayés de la vie, effrayés par la mort.

Faut-il croire que les Soviets suivent leur plan publié le 5 octobre 1931, dans la Pravda, *dirigé contre la République moldave ?...*

Devant cette situation, les émigrés moldaves implorent, le monde civilisé, afin d'unir leurs protestations auprès des Soviets, pour faire cesser l'extermination de leurs parents, frères, soeurs et enfants.

A doua zi, cotidianul „L'Humanité", oficiosul partidului comunist francez a pornit un atac groaznic împotriva mea. Eram tratat drept cel mai mare dușman al Sovietelor, desvăluindu-se că fac parte din aceia care, pe vremuri, au luptat cu arma împotriva regimului comunist.

Ambasada sovietică, a cărui titular era Dovgalevschi, care se bucura de trecere în anumite cercuri parisiene, a intervenit pe lângă direcția cotidianului *L'Ordre,* cu o desmințire și insinuare totodată *pe care o înserăm,* pentru a dovedi lumii întregi perversitatea guvernării sovietice.

Indignat de o asemenea desmințire, în dosul căreia statul sovietic ascunde crima împotriva propriilor cetățeni, am răspuns în coloanele aceluiași ziar, în adevăr în același loc, în continuarea desmințirii înserate, cu următoarele rânduri:

LES ATROCITÉS SOVIÉTIQUES

Les massacres de Moldavie

Ce que valent les démentis de la Russie rouge

Le 17 mars dernier, nous révélions ici les abominables massacres qui ensanglantent, depuis quelques mois, la Moldavie. Nous donnions sur la barbarie soviétique des détails nombreux et probants.

L'Ambassade de l'U.R.S.S. à Paris a l'audace de nous envoyer le „démenti" suivant :

Paris, le 19 mars 1932.

Monsieur le Directeur de „l'Ordre",

31, rue Tronchet, Paris.

Monsieur le Directeur,

Nous lisons, dans le numéro de votre journal du 17 courant, un article sur „Les massacres de Moldaves dans la Russie Soviétique", ainsi qu'un télégramme, daté de Bucarest 16 mars, relatif aux fusillades sur le Dniester, dont seraient tombées victimes au cours de ces dernières semaines plus de 1.000 personnes essayant de passer clandestinement en Roumanie. Ces données auraient été puisées, suivant votre correspondant, des statistiques „officielles", d'ailleurs, sans indication du lieu d'origine.

D'autre part, dans le même article sur „les massacres moldaves", son auteur, M. Florin, émet une supposition, suivant laquelle, en agissant ainsi à l'égard des Moldaves, „les Soviets suivent leur plan publié, le 5 octobre 1931, dans la „Pravda", dirigé contre la République moldave".

Quelle que soit la source de ces informations, le Bureau de Presse de l'Ambasade de l'URSS en France oppose à ces nouvelles sur le prétendu massacre de fuyards moldaves le démenti le plus formel.

Il met en outre au défi qui que ce soit de trouver non seulement dans le numéro de la „Pravda" du 5 octobre 1931, mais en général dans toute la presse soviétique la moindre trace d'un „plan dirigé contre la République moldave", pour la bonne raison qu'un tel plan n'a pu surgir que dans l'imagination fertile des contempteurs habituels de l'Union des Soviets.

Dans l'assurance qu'il lui suffira de faire appel

à votre courtoisie, le Bureau de Presse de l'Ambassade de l'URSS en France vous prie, Monsieur le Directeur, de publier cette rectification à la place même où a paru l'article de M. Florin et d'agréer l'expression de ses sentiments très distingués.

Bureau de Presse
de l'Ambassade de l'URSS

Le ton de la lettre officielle ci-dessus intimiderait des gens moins bien renseignés que nous et moins sûrs de ce qu'ils avancent.

Nous n'avons rien écrit que nous ne puissions prouver formellement. Les Soviets mentent, une fois de plus. Ils mentent avec autorité, mais il mentent.

Et nous précisons:

La „Pravda" du 5 octobre 1931, dans un long article „L'expérience de la Moldavie nous apprend", après avoir manifesté vivement sont mécontentement en ce qui concerne l'indaptabilité des Moldaves au régime communiste, ajoute que „le Comité communiste moldave doit prendre d'urgence les mesures les plus décisives et lutter *„à la bolchevique"* pour ramasser leurs produits agricoles.

La population moldave fut très récalcitrante à ces mesures. D'où son exode vers le roaume de Roumanie. D'où les massacres.

En Roumanie règne à ce sujet la plus vive consternation; la presse de tous les partis, même de ceux qui sympathisent avec le gouvernement actuel de la Russie soviétique, s'est levé avec indignation contre les horreurs rouges.

L'oppression des gouverneurs soviétiques a atteint, en Moldavie, le point culminant. L'armée de Tiraspol occupe les villages de la rive gauche du Dniester. *L'état de siège dans la République moldave est décrétée sur un rayon de 2 kilomètres.*

A la Chambre des Députés de Roumanie, séance du 26 février 1932, M. Singer, représentant des israélites roumains, et M. Miresco au nom du parti socialiste-démocrate ont présenté de vives protestations. Après eux les déclarations de M. Bosnief Paraskivesco ont produit une grande sensation; l'orateur demanda au ministre des Affaires étrangères et à celui de l'Intérieur de faire un échange de population entre la Russie soviétique et la Roumanie.

Les représentants du Corps Législatif ont envoyé des secours à leurs malheureux compatriotes réfugiés. Enfin, le ministre de la Bessarabie, ancien gouverneur de cette province, a demandé au Sénat de leur assurer sa protection.

On a recueilli des protestations et donné des offices religieux en faveur des Moldaves dans toutes les villes et même dans les villages de la Bessarabie. A la cathédrale de Kichineff, après l'office religieux, les représentants des réfugiés ont pris la parole; tous les assistants pleuraient.

La jeunesse de la Transylvanie a rédigé, dans toutes les langues, un manifeste contre ces massacres.

La Ligue pour la défense des droits de l'homme en Roumanie a protesté aussi vivement, demandant des secours. Seule, l'association „Le Culte de la Patrie" ne put se rallier à ces manifestations, en ayant été empêchée par le gouvernement.

Conclusion: au nom de l'humanité, il faut que les douleurs, les tortures de ces malheureux Moldaves soient connues du monde entier. Une véhémenté protestation a été envoyée à la Société des Nations; il s'agit de faire cesser l'extermination de cette branche de la Latinité, jetée par un caprice de la destinée aux griffes du Communisme.

„L'Humanité" a pornit seria de invective. Nu era atât vizat Geo London, socotit vândut burgheziei apusene. Eu devenisem obiectul principal al tuturor atacurilor.

Am avut însă mulțumirea sufletească că-mi fac datoria față de frații mei din sânul cărora mă trag și care astăzi

sunt supuşi unei torturi şi nimiciri sistematice. Am simţit mângâierea că nu numai presa străină, ci chiar şi cea rusă a emigraţiei, a început să recunoască existenţa noastră în Uniunea Sovietică.

La început însă se întâmplase ceva curios: presa ucraineană a emigranţilor afirma că cei masacraţi sunt *Ucraineni*, iar presa rusă îi socotea *Ruşi*. Cu alte cuvinte, fiecare îşi trăgea spusa pe turta lui.

Cauza psihologică şi a unora şi a altora este lesne de înţeles.

A trebuit cu mare osteneală să lămuresc opinia publică că aceia despre care vorbeşte azi lumea întreagă nu sunt decât *Moldoveni*, adică *Români*. Presa rusă şi ucraineană făcea pe cetitori să rămână nedumeriţi. In urma acestei atitudini, am avut mai multe întrevederi cu fruntaşii politici ai emigraţiei, foşti mari demnitari, pentru a-i lămuri şi a le arăta că cei măcelăriţi suntem noi, Moldovenii, nu ei, care într'o măsură oarecare se acomodează cu regimul.

Multe din aceste personalităţi la început, credeau că, în urma alipirei Basarabiei, în Rusia au rămas foarte puţini Moldoveni, şi aceştia rusificaţi, încât nu merită să se mai vorbească despre ei. D-l A. F. Kerenschi, fostul premier al Rusiei, se interesa mult de Basarabia, pe care o revendica pentru Rusia viitoare. D-l P. N. Miliucov, profesor universitar şi fost Ministru de externe, îşi punea întrebarea dacă Moldovenii Basarabeni se mai pot înţelege în vorbă cu Românii. Domnia rusească de un veac credea că i-a înstrăinat.

A rămas mirat când i-am răspuns că nici transnistrienii nu ştiu rusește şi că au mare simpatie faţă de România, ţara lor de obârşie.

Dintre cadrele vechilor monarhişti, d-l Al. Başmacov, din fosta suită imperială, care azi deţine la Paris catedra de antropologie, a îmbrăţişat problema mai îndeaproape. Şi-a făcut educaţia în Elveţia unde a urmat cursurile secundare şi universitare. Este o fire aleasă. Deşi toată lumea îl ştie drept monarhist, cursurile de preistoria popoarelor din sudul Rusiei, sunt arhipline de intelectuali refugiaţi, mai ales separatişti, începând cu Tătarii din Crimeea şi sfârşind cu Georgienii din Caucazia. Este şi natural ca aceşti reprezentanţi ai

popoarelor să-şi cunoască trecutul străvechi al provinciei. D. Al. Başmacov preconizează o Rusie monarhistă altfel decât cea din trecut.

Dela articolele din ziare, împreună cu organizaţiile politice ale emigraţiei şi alte cercuri franceze s'a trecut la organizarea unei serii de meetinguri în capitala Franţei şi la Geneva.

In toate cartierile Parisului, lua parte un public ales şi destul de numeros. Nu lipseau nici chiar bolşevicii, agenţi ai Ambasadei sovietice dela Paris.

La 13 Aprilie 1932 în *Musée Sociale* a avut loc un meeting de protestare având ca titlul: „Tragedia dela Nistru". La acest meeting, prezidat de A. F. Kerenschi, fostul premier, iar azi director al revistei Dni (Les Jours), a fost invitat şi Geo London. Ziaristul francez a făcut o amplă dare de seamă, care a mişcat sala adânc. In urma sa am luat noi cuvântul aducând alte dovezi şi combătând pe evreii basarabeni, care încercau să zădărnicească adunarea.

In altă parte, în salle *Wagram*, în faţa unui număr impunător, aceşti agenţi ai Cominternului, au început să vocifereze şi să arunce manifeste, în momentul când eram la tribună.

Dar, chiar presa, bănuită de a fi în solda Sovietelor, a fost nevoită să dea înapoi. Săptămânalul *Lu* cu data de 22 Aprilie 1932 publică alături două articole, unul: *La Verité sur la situation de la Moldavie Soviétique*, luat după Izvestia, şi altul *Les Nuits Rouges du Dniester*.

Fără voie, este nevoită totuşi să recunoască, indirect, crima întrebuinţată de Statul sovietic împotriva populaţiei româneşti din Republica Moldovenească.

Acest săptămânal în concluzie spune următoarele:

....„Un jeune „Bessarabien" prend alors la parole. Soutenu par un groupe compact de ses compatriotes, il essaie de troubler le conférencier par des questions „insidieuses". Ces questions provoquent d'ailleurs les rires et les protestations du public.

Mais ils sont tous réduits au silence par l'intervention du citoyen Smokine ayant fui lui-même la malheureuse république soviétique moldave. Ce dernier raconte d'une voix

tremblante ses longues épreuves, et montre des photographies d'une jeune fille de 18 ans, assassinés par les sentinelles soviétiques.

„Vous ne me croyez peut-être pas, s'adresse-t-il aux „Bessarabiens" qui ricanent. Toutes ces photographies ont été pourtant visées par l'administration roumaine"...

Les jeunes „Bessarabiens" montent à la tribune vérifient les visas... et disparaissent, ne trouvant pas d'arguments à apposer à Smokine qui failli devenir lui-même victime de la terreure rouge".

Masacrele și presa sovietică.

Fără îndoială, Moscova cunoștea foarte bine toate detaliile evenimentelor tragice, prin care Moldovenii erau nimiciți în mod sistematic și după un plan bine chibzuit. Cremlinul știa modul cum se efectuiază distrugerea fraților noștri. Dar cu toate acestea presa sovietică tăcea. Ba mai mult: în toiul masacrelor, radio Tiraspol are impertinența să anunțe „starea înfloritoare" din Republica Moldovenească!

Când, însfârșit, Moscova a fost nevoită să vorbească, în loc să confirme, sau să desmintă masacrele, presa comunistă s'a năspustit asupra României.

Ziarul „*Izvestia*", se ocupă într'un articol de aceste evenimente, dar induce, conștient, lumea în eroare. Articolul acuză presa „burgheză" din România, căreia îi secondează și o parte din cea franceză, pentru motivul imaginat că ar ataca „din nou" guvernul sovietic, scriind în decurs de trei săptămâni despre „grozăviile dela Nistru", despre „fuga în masse" a Moldovenilor din Republica Moldovenească în Basarabia, despre „uciderea" de către armata roșie a sute de refugiați, etc. etc.

„In Basarabia — specifică oficiosul sovietic — a fost trimis un grup întreg de bandiți ai condeiului din Paris, în frunte cu provocatorul calificat Geo London".

Obrăznicia cotidianului „Izvestia" despășește orice limite, când spune că aceasta este o „provocare românească"; minte spunând că în Moldova Sovietică ar fi fost trimiși

agenți speciali, care „au recrutat câțiva culaci separați, pentru a-i face să treacă Nistrul" fugind în România.

Aceste grosolane afirmații au fost contrazise de însăși presa sovietică. Președintele Sovietului Comisarilor din Republica Moldovenească a declarat dimpotrivă că „au fugit în România câteva zeci de țărani, printre care sunt *seredneci* și chiar *bedneci* ce s'au prostit" [1]). Cu alte cuvinte, presa comunistă recunoaște, indirect, că fugarii Moldoveni sunt țărani, adunați din toate straturile sociale; printre ei se află chiar și colhoznici.

Acesta este *adevărul*, ceea ce se deduce și din faptul că, după masacrele în massă ale Moldovenilor, Președintele Sovietului Comisarilor poporului, Dimitriu, a fost înlocuit cu Starâi.

Aceasta-i tot ce a putut spune presa sovietică despre masacrele ce au produs cea mai mare consternare în lumea întreagă. Mai departe cotidianul amintit descrie, pentru a se răzbuna, foametea din România, teroarea, etc. [2]).

Cotidianul „*Pravda*", oficiosul partidului comunist, dimpotrivă, nu amintește nimic despre masacre. Acuză doar presa română, care „în u'tima lună, publică o mulțime de iscodiri cu privire la Moldova Sovietică" [3]).

Sovietele au folosit acest prilej și pentru a accentua urmărirea și persecuția populației moldovenești, rămasă la ei în surghiun. Mai mult decât atât: refugiații au fost urmăriți de agenții G. P. U.-u'ui chiar în România, unde mișunau agenți speciali sau teroriști, trimiși anume, uneori chiar sub mască de „refugiați".

Astfel, la 4 Martie a. c. din comuna Ștefănești, lângă Vadul-Rașcov, grănicerul nostru, Dumitru Neculce, conducea pe niște refugiați care și-au dat numele de *Procopie Văcaru* și soția sa *Ludmila*. Ei păreau suspecți, deoarece nu știau românește; în afară de aceasta, popu'ația refugiată moldovenească i-a denunțat ca fiind agenți ai Cominternului.

---

1) „*Crasnaia Bessarabia*", revistă lunară, Nr. 11, Noembrie 1932.

2) *Izvestia*, din 5, 12 Aprilie 1932; *Pravda*, din 3 Martie, 2 Aprilie 1932.

3) *Pravda*, din 2 Aprilie 1932, articolul „*De ceea parte a Nistrului*".

Pe drum, la marginea pădurei Crama, cei doi l'au omorît pe grănicer şi au dispărut în interiorul ţării româneşti, fără a li se da de urmă.

La baza acestui fapt, lucrurile s'au organizat astfel. Aceşti doi agenţi ai G. P. U.-ului, amândoi bărbaţi (dar unul îmbrăcat în haine de femeie) au primit însărcinarea de a cercceta malul românesc al Nistrului şi ce fel de primire în general se acordă refugiaţilor care fug de barbariile regimului sovietic. Ţăranul *Tănase Cuciuc* din comuna P o d o i m a, raionul Camenca, refugiat în România la o săptămână după acest eveniment sângeros, a povestit secretul acestui asasinat. Cei doi erau agenţi ai G. P. U.-ului pe care el i-a cunoscut personal. Pe drum ei au omorît grănicerul român, luându-i toate tablourile refugiaţilor în ţară, prin acel sector.

După asasinarea grănicerului român, agenţii G. P. U-ului s'au reîntors în Uniunea Sovietică. Acolo, pe malul Nistrului chiar, s'au pronunţat cuvântări de laudă la adresa lor, iar muzica a cântat trei zile în şir. Rudele celor refugiaţi în România însă, toate, au fost deportate în Siberia.

Un alt caz asemănător, a avut loc chiar în Chişinău, capitala Basarabiei; în timpul când noi eram în acel oraş, autorităţile au arestat pe un cunoscut agent sovietic. Insuşindu-şi un nume fals, el se ascundea chiar în rândul refugiaţilor şi se folosea astfel de casă şi masă pe socoteala celor nenorociţi. In calitate de refugiat, se putea strecura mai uşor, pentru a-şi îndeplini misiunea în favoarea Sovietelor. Prins în flagrant delict de cei care-l cunoşteau, s'a găsit asupra lui tabloul tuturor refugiaţilor, care se aflau la acel cămin.

Astfel de cazuri, când refugiaţii singuri îi denunţă pe aceia care i-au jefuit peste Nistru, dar care s'au refugiat dându-se drept nemulţumiţi, sunt multe.

La reîntoarcere în Chişinău, după ce am colindat tot malul românesc al Nistru'ui, în lungul căruia au avut loc acele scene sfâşietoare ale refugiaţilor, numărul acestor nenorociţi s'a îngroşat cu mult.

Masacrele în faţa Societăţii Naţiunilor.

Intervenţia pentru apărarea dreptăţii şi a drepturilor noastre a mers şi mai departe. *L'Ordre*, cotidianul din Paris, încă la 23 Martie 1932, răspunzând desminţirilor mincinoase ale Ambasadei Sovietice dela Paris, a publicat vestitul Memorandum, pe care l-am întocmit în capitala Franţei, şi care prin autorul acestor rânduri a fost prezentat Preşedintelui Societăţii Naţiunilor şi susţinut în Comisia a VI-a minoritară — singurul for internaţional unde se discută toate problemele, dar unde nu se ia nici o măsură eficace.

Memorandumul, într'o formă academică arată rolul nostru istoric peste Nistru, numărul Românilor din Ucraina, care se ridică la cifra de 800.000 suflete şi tragedia la care azi suntem supuşi.

Nu mai puţin se ridică, cu toată vehemenţa, împotriva cruzimelor şi cere lumii întregi să protesteze la fel.

Redăm acest Memorandum, semnat de 634 refugiaţi, din cei cari au scăpat cu viaţă dela măcel.

Monsieur le President,

Sur la rive gauche du Dniester, de Kamenitz-Podolsk jusqu'à la mer Noire, habite une population paisible de 800.000 Roumains-Moldaves. Le début de l'établissement, dans les immenses steppes de l'Europe Orientale, de cette partie de notre nation, remonte à plusieurs siècles. Des documents historiques prouvent que les Moldves ont occupé ces terres à l'époque des premières migrations roumaines qui datent du XIV-e siècle.

Ces populations, gardiennes du roumanisme en Orient, ont toujours été loyalement soumises aux Etats, par lesquels elles étaient gouvernées.

Bien que n'ayant jamais appartenu à une formation politique de l'Etat roumain, elles ont su conserver intactes jusqu'à nos jours, leur conscience nationale, leurs coutumes et la langue de leurs ancêtres.

Les vissicitudes de l'Histoire ont voulu qu'au mo-

ment des traités de paix, ces Roumains soient placés dans le cadre de l'Union soviétique. Au debut de 1924, les dirigeants de l'U. R. S. S. résolurent de former une „pépinière" pour l'éducation communiste des nouvelles couches roumaines afin de les jeter, au moment opportun, contre leurs frères de Roumanie dont l'Union Soviétique a juré la destruction.

Cette „pépinière" porte le nom de R. A. M. S. S., ou „la République moldave", dont la capitale provisoire est Tiraspol. Poursuivant méthodiquement leur but, les Soviets ont fondé des écoles où l'on enseigne aux enfants moldaves les doctrines communistes dans leur langue maternelle. Ce sont des professeurs russes qui leur font ces cours, aucun instituteur indigène n'ayant accepté cette mission antinationale.

En même temps, les Soviets se sont atachés à la destruction de la religion et des traditions moldaves. On confisque le produit des travailleurs, on sequestre leur fortune, même la plus réduite, on les force d'entre dans les „kolchoz", où il mènent une vie d'esclaves, travaillant pendant toute leur vie sous la direction de comité pour ne recevoir, en echange qu'à peine de quoi, ne pas mourir de faim.

Toutefois, au bout d'un certain temp, les Soviets se sont rendu compte, que leur oeuvre pour l'éducation des nouvelles couches en vue d'en faire les propagandistes du communisme ne donnait pas les resultats désirés. C'est alors que le gouvernement communiste de la République a décidé que les Moldaves seraient d'éportés, les uns après les autres, en Sibèrie, dans la région d'Archangelsk, au nord de la Russie, où la mort les attend. Il y a trois ans que ces déportations ont commencé, d'abord peu nombreuses, puis en masse. Des rescapés ont rapporté que ces temps derniers les Moldaves étaient embarqués chaque jour par trains complets pour être expédiés en Sibérie: les maris separés de leurs femmes et celles-ci de leurs enfants.

Nul pourtant dans la République Moldave n'a eu

le courage de protester contre ces mesures inqualifiables. Aussi bien les protestations seraient-ils aussitôt abattus. *Ce n'est autre chose que l'accomplissement d'un plan systématique pour l'extermination complète de cette population, réfractaire au communisme.*

Dans ces conditions, les Moldaves de la rive gauche du Dniester se tournent vers la Roumanie libre où, malgré la crise économique, règnent l'ordre et la liberté. Nombreux sont ceux qui abandonnant leurs maisons dans l'espoir de sauvegarder leur vie, traversent le Dniester pour se rendre en Bessarabie. Leur situation est sans issue: ils ont à choisir entre la déportation en Sibérie ou une quasi mort, certaine, au cas où ils essaieraient de se refugier en Roumanie. Il leur est à peu près impossible, en effet, de passer la rivière sans être aperçus par les gardes-frontières soviétiques.

Car il ne suffit pas aux Soviets de se débarasser aussi des Moldaves. Ils savent que chaque rescané sera le plus fervent et le plus efficace propagandiste contre le communisme. C'est pourquoi les Soviets ont décuplé depuis peu le nombre des gardes-frontières sur le Dniester. La fuite des réfugiés devient presque impossible.

Et cependant, malgré la menace des gardes ranges, chaque jour des Moldaves essaient de franchir le Dniester, chaque jour plusieurs sont massacrés. Maintenant ils fuient en groupes avec femmes et enfants. Ils sont une facile cible pour les mitraillleuses des gardes-rouges.

Les rares survivants du massacre de la forêt d'Olanesti, près d'Ovidiopol, où les gardes-frontières soviétiques ont massacré, en une seule nuite plus de quarante Moldaves, racontent sur leur vie, dans la République soviétique, des faits tellement effroyables qu'on a peine à les croire.

La nuit suivante, face à Tighina, plus de cent Moldaves fuyards furent massacrés avec des mitrail-

leuses: devant des Bessarabiens qui, sur l'autre rive, assistaient impuissants au massacre. Pas un seul n'échappa.

Devant cette horrible tragedie, nous, les représentants de ces Roumains réfugiés en Roumanie libre, nous nous adressons au Forum suprême des peuples, en vous priant, Monsieur le Président, de prendre en considération notre protestation contre ces massacres en masse, et de faire antendre nos voix dans le monde entier.

Au nom des principes humanitaires, nous protestons contre les massacres de la rive gauche du Dniester.

Où sont les Torrès et les Barbusse, qui protestant si véhémentement quand un communiste est seulement menacé ?

Nous atendans avec impatience que des protestations se produissent tant à Genève qu'à Londres, qu'à Paris et qu'à New-York, ainsi que dans toutes les Chambres des Députés, par toutes les ligues pour la defense des droits del 'homme, dans toute la presse.

Nous ne pouvons pas rester sourds plus longtemps aux cris d'effrai et de désespoir des Moldaves du Dniester, qui meurent par centaines, par nulliers, sous les balles des mitrailleuses et sous les coups des baïonnettes des Huns de l'Union soviétique".

La îndeplinirea formalităţilor de semnare, etc. la Chişinău a contribuit d-l I. Dumitraşcu, inginer la Căile Ferate, transnistrian, fost deputat în Parlamentul Ucrainian.

Dar şi acest Forum internaţional a rămas surd la exterminarea sistematică a popu'aţiei româneşti din U. R. S. S. Cu drept cuvânt o doamnă din înalta societate dela Geneva, la plângerile mele, îmi spunea: *„Monsieur, la Société des Nation c'est une lumèe"*...

Durerea noastră a rămas un *vox clamantis in deserto.*

In schimb, în desele vizite ce le-am făcut la Geneva pentru apărarea cauzei, unde ne-am înjghebat mai multe prietenii, am isbutit să lămuresc opinia publică prin câteva con-

ferinţe asupra dreptului şi dreptăţii noastre. A fost o mângâiere căci găsea un ecou în inima Europei civilizate.

Toate aceste demersuri n'au fost fără urmări. Un efect cât de mic, dar totuşi a avut. Persoane fugite din U. R. S. S. în urma măcelului spuneau că s'ar fi făcut multe schimbări în fruntea conducerii Republicii Moldoveneşti, menite a aduce o îmblânzire, măcar trecătoare.

Ambasada sovietică a intervenit pe lângă guvernul francez cerând expulzarea mea, pe motiv că stric raporturile de prietenie dintre cele două state. Prieteni mei însă, dela afacerile străine unde ajungeau aceste rapoarte, nu întârziau să mi le facă cunoscut cel mult în două ore după sosirea lor la Quai d'Orsey, spre a mă pune în gardă şi a lua măsuri în consecinţă.

D-l Vladimir Burţev, cunoscutul publicist rus, care pe vremuri l'a descoperit pe vestitul provocator Azef, iar mai apoi a dat de urmele asasinilor generalului Kutiepov, mi-a atras atenţia să fiu cu mare băgare de seamă, deoarece în capitala Franţei agenţii bolşevici se simt tot aşa de liberi ca şi la Moscova.

Ajutoare acordate la refugiaţi.

Starea jalnică a refugiaţilor, indiferent de naţionalitatea lor, a fost tratată în România cu mult spirit de caritate. Refugiaţii de toate categoriile trebue să fie recunoscători României, celei de a doua patrie care i-a adăpostit.

La Chişinău există un *Comitet pentru Ajutorarea Refugiaţilor Moldoveni de peste Nistru.* Preşedinte al acestui Comitet, dela înfiinţare, este domnul Pan. Halippa, cunoscutul naţionalist şi om de stat, care vine în ajutor cu tot ce poate şi acordă o deosebită atenţie refugiaţilor. Membrii în acest comitet sunt fruntaşii basarabeni şi intelectualii Moldoveni, refugiaţi de peste Nistru.

Pentru o mai bună aranjare a compatrioţilor săi consângeni, intelectualii transnistrieni au făcut apel la ajutorul Basarabenilor, a căror viaţă, după cum se ştie, este atât de legată de soarta Moldovenilor noştri din stânga Nistrului. Comitetul se ocupa nu numai de Moldoveni, ci purta de grijă

şi multor sute de Ucrainieni sau Ruşi, primindu-i deopotrivă pe toţi aceia, cu care, pe viitor, îi va hărăzi soarta să clădească viaţa zilei de mâine pentru noi temelii, naţionale, specifice fiecărui popor.

Comitetul pentru ajutorarea Moldovenilor refugiaţi de peste Nistru, a lansat un manifest pentru ajutorarea refugiaţilor nenorociţi. Mulţi din aceştia, în urma apelului, au primit de lucru la Primăria oraşului Chişinău, iar Ministerul Muncii a dat ocupaţie la peste 100 de refugiaţi.

Ministrul Basarabiei, d. Vladimir Cristi, basarabean, a lansat o proclamaţie către comercianţi şi populaţie cu rugămintea de a contribui fiecare cu cât poate.

O vie activitate au avut doamnele din societatea basarabeană.

Presa a deschis o subscripţie publică. Astfel ziarul *Neamul Românesc*, din iniţiativa lui I. C., care a dorit să rămână anonim, a adunat 51.950 lei. Sentimentele directorului acestui ziar, profesorul Nicolae Iorga, sunt destul de bine cunoscute Românilor transnistrieni încă din anul 1923 când subsemnatul împreună cu colegul Ghirea Arhip, pe atunci studenţi, am călătorit pe cont propriu pentru a participa la *Congresul anual al Ligii Culturale*.

Liga Culturală, de sub preşedinţia profesorului Nicolae Iorga, a subscris peste 34.000 lei, în folosul refugiaţilor Români, transnistrieni, acordând prin acesta un ajutor foarte însemnat.

Societatea naţională *Crucea Roşie*, la apelul generalului Răşcanu, ministru al Basarabiei, a donat suma de 50.000 de lei.

Ziarul *Universul*, imitând exemplul ziarului Neamul Românesc, a deschis o subscripţie însemnată.

Directorul acestei gazete, d. Stelian Popescu, fostul ministru de justiţie, inimosul patriot român, a acceptat să boteze la Chişinău pe primul copil refugiat, născut pe teritoriul românesc.

In Bucureşti, la redacţia ziarului D-sale atârnă cutia, în care fiecare vizitator îşi dă obolul său, dota viitoare a acestei copile refugiate.

Regia Autonomă a Căilor Ferate Române, prin ministrul Basarabiei, generalul Răşcanu, a donat 30.000 lei.

Primăria Municipiului Bucureşti, sectorul Albastru, a donat 50.000 de lei.

Primăria Capitalei a donat 10.000 de lei.

Senatul, din diurnele senatorilor a donat suma de 120.000 de lei.

Banca Naţională a României a donat suma de 500.000 de lei.

Din toate părţile veneau cereri prin care se oferea de lucru atât refugiaţilor, cât şi copiilor lor. Corpul de grănicerî s'a adresat conducătorilor emigraţiei cu rugămintea, de a da, după dorinţă, copiii la învăţătură. Lor li se dădea posibilitatea de a învăţa o meserie oarecare.

Generalul Răşcanu, a rugat guvernul să-i plaseze pe Românii transnistrieni în regiunea de pe malul Nistrului, să se poată reîntoarce la vetrele lor, dar rugămintea lui nu s'a realizat decât numai în parte.

Primăria Municipiului Chişinău a cedat trei mari locuinţe încăpătoare, pentru adăpostirea refugiaţilor, până ce li se va găsi de lucru. Tot acolo li se dă, în mod gratuit, şi masa. Pentru copiii refugiaţilor s'au înfiinţat cursuri speciale. Din lipsa de mijloace de a întreţine un liceu propriu, transnistrian, ca bază a viitorului învăţământ românesc în Transnistria, copiii sunt primiţi în şcolile din Ţara românească.

Nu mai puţin, a venit în ajutor refugiaţilor *Episcopia Hotinului* cu o iubire într'adevăr creştinească. Episcopul Visarion Puiu, prin adresa Nr. 2724 din 21 Martie 1932 a intrat în legătură cu prefectul judeţului Tighina, general pensionar Bucunoiu, care acorda mare atenţie refugiaţilor, cu un apel în sensul ajutorării, luând pe doi copii rămaşi orfani pentru a-i creşte în şcoli [1]).

La plecare, copiii sărutau pe cei mai în vârstă, care le-au purtat de grijă când erau la spital. Unii din aceşti nevinovaţi aşteptau încă pe părinţii lor, omoriţi de santinelele sovietice. La despărţire au avut loc momente ca pe timpul primilor creştini. Plângeau nu numai cei rămaşi în viaţă, ci şi cei străini cu totul.

Redăm o asemenea scenă mişcătoare:

---

1) *Cuvântul*, din 6 Aprilie 1932.

Unul din copii, sărutând pe un refugiat care a avut grijă de el ca de propriul său copil, ce fusese omorît pe ghiață, pentru care faptă copilul îl socotea drept părinte, neștiind că adevăratul său părinte a fost omorît pe Nistru — s'a îndreptat spre el cu următoarele cuvinte: *„Rămâneți cu Dumnezeu. Vă mulțumesc pentru ajutorul părintesc ce mi l-ați dat; acuma, plec cu părinții să învăț lucruri bune"*.

Un alt preot, *Honoriu Săndulescu* din comuna Dragomirești, județul Neamț a cerut să i se trimită o familie de refugiați din cei scăpați cu zile, pentru a o împroprietări cu un lot de pământ și o casă.

In general, cu toată criza prin care trecea România, țara întreagă a răspuns cu mare simpatie și iubire cu adevărat frățească la acțiunea atât de mare și umană pentru apărarea persoanelor fără dreptul de a trăi în propria lor țară, declarate de guvernul sovietic *ex lege*.

Aceste ajutoare nu pot acoperi, însă, toate nevoile refugiaților transnistrieni, al căror număr crește pe zi ce trece. De aceea, în Martie 1932, domnul Ministru al României și reprezentantul Ucrainei, au ridicat problema ajutorării acestor refugiați la Oficiul Nansen de pe lângă Societatea Națiunilor. Oficiul a aprobat, sub formă de împrumut, suma de 8000 de franci elvețieni, dar din cauza condițiilor puse, banii n'au fost ridicați; refugiații sunt oameni săraci, încât nu se puteau gândi la restituirea împrumutului propus de Oficiul Nansen.

Peste o jumătate de an însă, la intervenția noastră, Oficiul a reînoit aprobarea sub formă de ajutor, dând astfel mari înlesniri la refugiații de mai sus [1]).

Răzbunările sovietice.

Masacrele dela Nistru, asupra celor ce își căutau salvarea în Patria Mumă, nu satisfăceau pe agenții ghepeiști, setoși de răzbunare. Furia lor a fost revărsată cu vârf și îndesat, asupra nevinovaților Moldoveni din Republica Moldovenească

1) Adresa Oficiului Nansen de pe lângă Societatea Națiunilor trimisă nouă la 22 Iunie 1933. *Arhiva noastră personală.*

și de prin alte părți ale imperiului sovietic, clădit pe un conglomerat de naționalități subjugate.

Celor ce doresc să cunoască viața reală în U.R.S.S., cu deosebire ziariștii, îi sfătuim din toată inima să se informeze mai întâi dela țăranii refugiați; să le cunoască situația lor materială, serviciul ce l'au avut anterior, pentru a se apropia cât mai mult de adevăr.

Așa am procedat și noi, în timpul anchetei, când am grupat separat pe țăranii *mijlocași, săraci, colhoznici, intelectuali*, etc. Și concluzile noastre au fost uluitoare: cei mai indignați și cei mai nemulțumiți de regimul actual, totdeauna au fost *cei mai săraci*, ceea ce nu era de așteptat.

Cât privește însă pe „culaci", aceștia sunt așa de puțini între emigrația din iarna anului 1932, încât nici nu putem vorbi de ei. Apoi chiar aceia care sunt, din punct de vedere material nu-i întrec pe ceilalți refugiați din trecut.

Numele și unora și altora le vom pomeni numai în limita posibilităților, pentru a nu pune în primejdie viața rudelor și a apropiaților refugiaților, care au rămas în comunele lor natale.

Se impune această prevedere, pentrucă s'au întâmplat cazuri când personal îi rugam pe învățători, agronomi, funcționari sau ingineri, ca ei să-și descrie viața și să răspundă la anumite întrebări ce le puneam.

Unii din ei au refuzat fără înconjur; alții, mai gândindu-se, a doua zi îmi dădeau răspuns că nu-mi pot satisface dorințele. Și la unii și la alții era aceeași cauză comună: „frica de tot ce mișcă în jurul său".

Un student ucrainean, care se apucase bucuros de scris, la jumătate de coală s'a oprit: a spus că nu poate continua, pentrucă — deși părinții săi sunt exilați în Siberia — agenții G. P. U.-ului și acolo îi vor urmări când vor afla că el a fugit peste frontieră.

Din unicul document pe care l-a luat cu el, se constată că a fost eliminat din V. U. Z. (școala superioară) în ajunul absolvirii școlii, numai pentru faptul că tatăl său era proprietar a 4 hectare de pământ; a căzut, deci, în disgrație: din țăran mijlocaș a ajuns „culac"...

Pe cât de desgustătoare era pentru noi, această sentință, pe atât era de scumpă pentru el.

Prin această legitimație, el va avea posibilitatea de a dovedi că n'are nimic comun cu regimul comunist în grațiile căruia nu a fost niciodată.

In general, majoritatea țăranilor, la trecerea peste Nistru, în România, caută să ia cu ei asemenea documente, din care să se constate lipsa lor de contact cu bolșevismul.

Astfel, Moldoveanul din comuna Ciobruciu, *Pavel* a lui *Toader Pancencu*, căutând să scape de exilul în Siberia, unde fusese condamnat să ispășească vina că își înjghebase o gospodărie, la trecerea Nistrului, în România, a luat cu el o „Înștiințare". In baza acestui ordin, el trebuia să predea Statului 1600 kgr. de grâu; 2400 kgr. de secară și 2400 kgr. de orz, toate în termen până la 1 August 1930 și 3200 kgr. de porumb, nu mai târziu de 1 Noembrie 1930 [1]).

Acest ordin, nefericitul țăran l-a primit pentru a treia oară, după cum se vede din observație. In urma acestei somații, nu mai avea unde să se ascundă. El trebuia să aleagă: Siberia, sau refugiul în România, deoarece impozitul pretins nu avea de unde să-l plătească.

Și când te gândești că Pavel a lui Toader Pancencu este un țăran care a avut 4 hectare de pământ, o căsuță, soția și șase copii!

Te întrebi dacă se poate de pe o asemenea suprafață de pământ să aduni atâtea grăunțe, chiar dacă anul agricol ar fi rodit ca în basme?

Dar iată și starea materială a altora, grav răniți, care multă vreme au fost în îngrijirea spitalului din Tighina:

1) *Nichita Bucovanu*, de 27 ani, țăran din comuna Caragaci, a avut: casă, o pereche de cai și 15 găini;

2) *Fidot Hârjeu*, de 32 de ani, din aceeași comună, a avut: o pereche de cai și o vacă;

3) *Ana Suhodolscaia*, din comuna Slobozia; a avut 1/4 hectar de grădină și 2 hectare de pământ arabil;

4) *Ana Molocencu*, din comuna Speia, a avut 1/2 hectar de pământ arabil, o căsuță și un hectar de vie;

5) *Zănovia Panciu*, din comuna Ciobruciu, a avut 2 hectare de pământ arabil;

---

1) *Moldova Nouă*, Nr. 1, Ianuarie 1935, clișeul în anexă.

6) *Anghilina Burduja*, din comuna Târnăuca, a avut 4 hectare de pământ, 1 hectar de vie și o căsuță;

7) *Toader Alexiev*, din comuna Speia, de 70 de ani, a avut 1/2 hectar de pământ arabil și 1/2 hectar de vie.

8) *Licheria Bairan*, din comuna Târnăuca, de 40 de ani, posedă o căsuță și trei hectare de pământ arabil.

Nu mai continuăm șirul acestor ființe nenorocite, care în concepția doctrinei sovietice, au fost poreclite de presa comunistă prin cuvântul de „culac".

Alți refugiați iau cu ei câte o cărticică, singura amintire despre locurile natale. In majoritatea cazurilor, acestea sunt cărți de citire scrise pe limba moldovenească. Uneori se întâmplă că salvează o carte de rugăciuni. După ce se încredințează că convorbitorul lor nu este agent sovietic, încep a povesti despre suferințele lor, despre grozăviile, care reprezintă *o viață într'adevăr imposibil de suportat.*

Imi amintesc de o întâmplare caracteristică dela una din întrunirile emigrației ruse din Paris. Vecinul meu, inginer, care abia fugise din Uniunea Sovietică, ascultând dările de seamă despre viața din U. R. S. S., s'a indignat că emigrația rusă este foarte departe de a cunoaște viața reală, de sub regimul comunist.

La propunerea mea de a vorbi ca martor ocular, a refuzat categoric. El a jurat în fața prietenilor săi, când și-a părăsit patria, că nu va vorbi nimănui despre nimic. Altfel pe toți prietenii agenții G.P.U-u'ui îi vor omorî.

„Dacă emigrația — completează un străin, care a trăit 20 de ani în Rusia Sovietică — *ar cunoaște viața reală, ea nu s'ar împărți în atâtea tabere și n'ar avea atâtea păreri".*

Această tristă realitate nimeni nu o poate ști mai bine decât cei veniți dela fața locului.

In convorbirile cu refugiații, adesea eram asaltați de întrebări cu privire la activitatea emigrației; în interiorul Uniunii Sovietice, poporul istovit își pune toate speranțele în salvarea ce o așteaptă dela această emigrație. Astfel, N. Z. din comuna M. spune că au trecut în România 12 refugiați, pentrucă nu mai puteau suporta viața colhoznică. El a părăsit soția și trei copilași, deși avea numai un hectar de pământ și o casă veche, bătrânească. Noua viață din colhoz,

s'a inaugurat printr'o lipsă de morală. Domnește cea mai mare destrăbălare și lipsește cea mai elementară concepție de jucată sănătoasă.

Prietenul său, *M. I.*, sărac ca și dânsul, fusese sub regimul țarist miliționer; până la serviciul militar a fost văcar. Cu toate acestea, azi este suspectat de autoritățile comuniste. El trebuia să fie exclus din colhoz, ca unul din „foștii", iar soția lui, *M.* și fiică-sa *N.*, amândouă s'au ales cu câte un „pui de colhoznic", a căror părinte este una și aceiași persoană, președintele colhozului.

Inainte de a veni în România, s'a ascuns prin porumb. In sat dacă-l prindeau, și pe el și pe gazdă îi aștepta Siberia.

Odată, în timpul nopții, în luna August, aude un fluerat. Recunoaște că îl strigase fratele său. S'a bucurat nespus de mult: i-a adus de ale mâncării și... noutăți.

„Aha — îl întâmpină acesta pe fratele ascuns — acuma vine sfârșitul și la dracii roșii. Știi *corlatiile* de pe celălalt mal, din fața satului nostru ?... Azi au fost ridicate ! Asta înseamnă că vin Românii cu frații noștri care s'au refugiat; cu N. a lui moș P. V. și ne vom scăpa de comuniști" !

Aceste corlate erau ale țăranilor din comuna Ustia, de pe malul drept al Nistrului, unde se aflau vitele lor, și au fost ridicate pentru a da drumul vitelor la păscut. Bieții Moldoveni asupriți le luase drept un semn că s'a dat libertate armatei noastre de a trece la ei, pentru a-i salva. Când va veni, gândeam eu, această zi atât de mult dorită de frații transnistrieni !...

Cam pe la mijlocul acestor conversații se apropie de noi alți țărani. Era zi de sărbătoare, când toți refugiații se adună la un loc, pentru a mai afla ceva de „acasă". Intre ei îl văd pe bătrânul *Ion Cușnir*, moldovean din comuna Ciobruciu, raionul Tiraspol, om de peste 60 de ani, părinte a doi feciori căsătoriți și a trei fete măritate. Despre el a scris la timp presa românească. Este original dintr'o comună care numără peste 1500 de case moldovenești. A avut o proprietate de 8 hectare de pământ. Pentru această avere, el plătea guvernului sovietic următoarele impozite:

a) pentru anul I: 200 ruble și 800 kgr. de grâu;
b) pentru anul II: 80 de ruble și 200 kgr. de grâu.

In jumătatea a doua a aceluiași an, impozitul a fost urcat cu 1200 ruble și 2.800 kgr. de grâu. Cu hainele și covoarele vândute, bietul Cușnir nu a fost în stare să-și achite toate impozitele. Din această cauză a fost arestat în timpul nopții cu feciorii și alți țărani. La închisoarea din Tiraspol a stat două luni de zile; în urmă, guvernul sovietic l-a exilat în Siberia. Acolo, din Tomsc, a făcut peste 400 km. cu vaporul împreună cu alți condamnați. Apoi cei deportați, peste 500 de Moldoveni, au fost debarcați pe o insulă oarecare, unde nu li s'a dat mâncare trei zile în șir. După aceia, cu o barcă i-a transportat pe toți la mal, într'un pustiu. Indată au fost înconjurați de agenții G. P. U.-ului. După o răbdare de trei zile, i-au trimis în alt pustiu, peste 160 de km. In localitatea *Podgornâi-Ciornâi*, împreună cu alți exilați, în număr de aproape 20.000 de suflete, au fost puși să facă lomuinte. Lucrările au durat un an de zile; vara lucrau la construirea cazărmilor, iar iarna scoteau rădăcini de copaci din pădure. Toți acești condamnați căpătau câte ½ funt (200 grame) de făină de secară pe zi și păsat de porumb pentru „casă". Cu acest regim alimentar, exilații au construit 200 de cazărmi în fiecare încăpând câte 200 suflete.

Cam pe la terminarea muncii au fost aduse, tot acolo, și familiile celor osândiți. La bătrânul Cușnir a venit, în urmă, soția lui, cu trei nepoate: una de 6 ani, alta de 8 ani, iar cealaltă de 10 ani. Copiii au fost repartizați la orfelinatul din Tomsc. Curând însă au venit dispoziții că *cei de peste 60 de ani nu se bucură de dreptul de a locui în cazărmi.*

Alungat din cazarmă, după atâtea chinuri, bătrânul Cușnir a luat drumul pribegiei, îndreptându-se spre locurile natale, firește cu aprobarea autorităților. Fiindcă, din nou îl amenința Siberia, bătrânul Cușnir și-a luat inima în dinți și a trecut Nistrul. Aici, în România, el roagă autoritățile noastre *„să scrie un zapis la Tomsc, ca să puie în libertate pe nepoatele sale !"*

Nu i-a fost însă puțin mirarea când, după câtva timp, în Basarabia, a dat ochii cu copiii, care au fugit cu familiile din lagărele Siberiei, în vara anului 1931.

Țăranul *Neculai Ilioglu* a avut altă peripeție demnă de înregistrat în aceste pagini. El a fugit cu soția și cei cinci

copii. Este originar din județul Cahul. Cu 20 de ani în urmă, a plecat în Siberia, unde i s'a dat pământ.

Coloniștii moldoveni, transnistrieni și basarabeni, au fondat localitatea *Orheevca* (Orheiul), în gubernia Semipalatinsc, instalându-se între Cazaci și Chirghizi. Sovietele le-au confiscat vitele, uneltele agricole și pâinea; le-au lăsat numai pământul. Locuitorii satelor vecine au fugit în Mongolia și China. Cazacii de asemenea, dela Ircutsc, până în fundul Siberiei, au urmat exemplul lor.

Datorită unei adeverințe prin care se justifica pentru căutarea de lucru, Ilioglu a reușit să ajungă până la *Mălăești*, comună românească din apropierea Nistrului.

De acolo el a trecut în Basarabia-i natală. Alți coloniști, Moldoveni din Orheiul din Siberia și din alte localități românești de pe acolo, au fugit sau în Mongolia sau în Manciuria.

La trecerea Nistrului, grănicerii sovietici au tras asupra lui mai multe focuri de armă. La malul românesc ghiața s'a rupt; toată familia, afară de copilul cel mai mare, de 16 ani, căzuse în apă. Din fericire, toți au fost salvați de către grănicerii români. Grenatele aruncate de soldații sovietici n'au avut niciun efect.

Comitetul pentru Ajutorarea Refugiaților Moldoveni de peste Nistru înregistrează zilnic refugiați, scăpați din cele mai îndepărtate colțuri ale Siberiei. Fiecare din ei se interesează dacă nu găsește cumva noi refugiați, consăteni. Fiecare din aceștia știe cam cui îi vine rândul de-a fugi în România.

Unii sunt cu familiile, alții singuri, căci înapoindu-se din Siberia, familiile lor au fost exilate în urmă.

In acest gen e tipic cazul lui *Pavel Crivițchi* din comuna Coșeri, raionul Dubăsari, despre care a scris la timp ziarul *Cuvântul*. Pavel Crivițchi nu-i culac, dar colhoznicii l-au clasat în această categorie și l-au exilat în Siberia de unde a fugit. A reușit să-și ia familia, care urma să fie exilată după el. Cu familia și copiii, rugându-se la Dumnezeu, s'a pornit peste Nistru. La trecerea râului, grănicerii roșii i-au omorît soția, *Alexandra*, de 29 ani și pe copilul *Gherasim*, de 9 ani. Ca prin minune s'a salvat numai el cu copilașul *Pavel*, de 4 ani și cu fetița *Ana*, de 3 ani.

Povestind această tragedie, șiroaie de lacrămi îi cad

fără voie. L-am cunoscut înainte, când amândoi trăiam în aceleași regiuni natale; om desghețat, ager, a luat parte în războiul mondial. Pentru bravurele sale a fost decorat cu ordin Sfântul Gheorghe, cu care se mândrea atât de mult; dar bolșevicii i l-au confiscat, ca fiind obiect de lux, și s'au purtat atât de crud cu el.

Copiii, încep a lăcrăma; întreabă unde le este mama și fratele lor; doară tatăl le-a spus că-i vor găsi la Comitet... Acestea-s rezultatele dictaturii „proletare" !...

Unul din ei, mai tare de fire, e bătrânul *Ion Catârău*, de 62 ani, din comuna Butur, raionul Grigoriopol. Lemnar de profesie el mulțumește lui Dumnezeu că-i sănătos și că poate să-și câștige pânea de toate zilele. Se poate spune că el este „bunicul" copiilor din Comitet; îi iubește pe toți deopotrivă și nu-i uită când vine din oraș. Din venitul său modest, adesea el le aducea covrigi, bomboane și jucării.

In timpul peripețiilor noastre, când ne aflam pe locurile natale, între moldovenimea dintre Nistru și Bug, am poposit și pe la el o noapte. Atunci el n'avea ce pierde. Ba chiar poate aștepta o soartă mai bună dela noua stăpânire. Gândurile sale de a ajunge cândva în Basarabia erau departe. Azi el a fugit în România, din Siberia, trecând fugar prin comuna-i natală.

Nici el singur nu știe pentru ce a fost dus în Siberia. Își amintește numai cum în primăvara anului 1930, a fost arestat în timpul nopții, iar a doua zi, trimis la închisoarea din Tiraspol. Multă vreme a stat la Tomsc, centrul de exil al Moldovenilor, al căror număr astăzi depășește cifra de 60.000.

Deacolo, a reușit să fugă, strecurându-se înapoi, în comuna-i natală. De teamă de a nu fi trădat, când nimeni nu vroia să-l găzduiască, s'a grăbit să fugă peste Nistru, în România.

Din grupul refugiaților îl disting pe *Dolia*, un alt refugiat, tipul Moldoveanului adevărat. In 1906, el plecase în Siberia, fiind colonizat acolo pentru a căpăta pământ. In Siberia a trăit destul de bine. Odată cu înscăunarea regimului comunist, satul său de Moldoveni colonizați în Siberia s'a împrăștiat în toate părțile. Dictatura proletară le-a luat toți caii, lăsându-i în afară de orice posibilitate de a munci. Atunci coloniștii transnistrieni au hotărît să se reîntoarcă la vetrele

lor natale. Au încărcat într'o căruță tot ce a încăput, găsind cu mare greutate și o pereche de cai. Impreună cu copiii el a mers câteva luni de zile. Când au ajuns în satul natal, n'a găsit o viață mai bună. Gospodăriile consătenilor lui Dolta erau distruse. Unii au intrat în colhoz de nevoie, alții au fost exilați în Siberia sau în insula Solovki de pe Marea Albă; mulți alții au fugit la Odesa, sau în Basarabia. El s'a trezit cu totul străin. Chiar în colhoz au refuzat să-l primească; autoritățile sovietice se uitau la el ca la un *„culac"*.

Poate că are dreptate bietul Dolta când spune că mai fericiți au fost acei Moldoveni, din satul său și cele înveci-nate din Siberia, care au fugit în Manciuria. Cu toate astea, îmi aduc aminte de convorbirea din primăvara anului 1933 cu Germanii menoniți, în portul francez Le Hâvre, prin care treceau în drum spre America, din Manciuria; din povestirile lor rezultă că viața nenorociților Moldoveni din Manciuria era tot atât de grea ca a acestor Moldoveni care au fost siliți să se refugieze. Ei sunt concentrați în jurul Harbinului. Numărul lor depășește cifra de 20.000 după cum ne arată și scrisorile ce le avem dela fruntașii acestor frați din depărtare.

Mulți din ei sunt basarabeni; ar dori să se reîntoarcă în Patrie, dar n'au cui să se adreseze, îmi povesteau acești Germani. Iar intervențiile noastre făcute dela Paris, n'au dat rezultatele dorite.

Om harnic, Dolta n'a putut sta multă vreme la Comitetul Moldovenesc. A plecat la țară, la lucru. Dar agenții sovietici l-au urmărit și aici. In timpul unei convorbiri cu câțiva țărani dintr'un sat de lângă Chișinău, cărora le istorisea grozăviile regimului sovietic, aceștia s'au năpustit asupra lui, bătându-l foarte grav, rupându-i două coaste. Alți săteni au alergat, de l-au scos din ghiarele acestor criminali, adăpostiți pe pământul nostru. Iată cum ura bolșevică îl urmărește pe Moldovean până și dincolo de granițele țării unde a văzut lumina zilei...

Iată și o femeie, despre care mi se spune că este originară din Odesa. Această rusoaică, de profesiune muncitoare, în noaptea spre 8 Februarie 1932, a trecut Nistrul, împreună cu soțul și alți refugiați, venind în comuna Chițcani, din fața Tiraspolului. La trecere, bolșevicii au omorît patru refugiați.

Dela Odesa, unde lucra împreună cu bărbatul său la o fabrică, au fugit pe jos. Cu trenul n'au putut pleca până la Tiraspol, deoarece se expuneau să fie arestați pe drum. Ea ne povestea că viața la Odesa este foarte grea. Adeseori, în fabrica unde lucrau, n'ajungea mâncare pentru muncitori.

Soțul ei este bsarabean. In 1918 el a fugit din Basarabia în Uniunea Sovietică. Inapoiat în Patrie, acum își termină stagiul militar la Regimentul 10 Vânători din Tighina.

Din cele relatate putem lesne deduce viața din Uniunea Sovietică. Până și când dezertorii, pe care-i amenință pedeapsa în țară, pentru fuga din armată, preferă să se reîntoarcă acolo de unde au fugit, decât să îndure mai departe regimul din Rusia Sovietică.

In sfârșit, câteva cuvinte și despre *M. Malai*, țăran din comuna Goian. E un bărbat înalt și voinic. A trecut Nistrul de curând, în ziua de 15 August 1932. Astăzi se află la Comitet și cere de lucru. Adevărat, acesta este un culac, deși toată averea lui se reduce la o casă, 4 hectare de pământ și o pereche de cai buni. Era amenințat să fie exilat în Siberia, de unde a scăpat numai datorită faptului că a fugit. El a fost martorul ocular al multor evenimente. A fost arestat de mai multe ori.

Astfel ne povestește că în toamna anului 1930, la Bârzu, la bâlciu, un țăran, *răsculăcit*, adică despuiat de tot avutul, s'a urcat pe un stâlp de telegraf și a ținut o cuvântare inimoasă, antisovietică. S'a adunat foarte mult popor. Soldații roșii alungau lumea cu baioneta, au încercat să-l aresteze pe orator, dar el și-a tăiat beregata cu briciul. A preferat să moară...

La acest gest de disperare a recurs și *Gligore Gheorghe*, tot Moldovean, ca și cel de mai sus. Intr'un singur an el a plătit pentru a treia oară aceleași impozite enorme. A patra oară, bietul om n'a mai avut de unde plăti încă o mie de ruble. Intorcându-se acasă, înălbit, cu nouă „ordonanță", știind că în poiată nu mai are nici un grăunte și că-l așteaptă exilul, s'a aruncat în fântână, de unde i s'a scos cadavrul...

În satul său natal, stăpânirea a poruncit lui M. Malai să îngrijească vitele, pentrucă el a fost cândva „liverant" (geambaş de cai). Această meserie i-a dat foarte mult de furcă, deoarece ţăranii colhoznici caliceau proprii lor cai, doară n'ar putea să fie folosiţi de colhozuri. Colhoznicii, la rândul lor, se purtau cu aceste animale nu cu mai multă grijă decât foştii stăpâni, deoarece nu erau ale lor.

De obiceiu, animalele dintr'un colhoz sunt schimbate cu animalele din alt colhoz mai îndepărtat, pentru ca foştii stăpâni să nu mai dea de urma lor. Tot aşa se întâmplă şi la răsculăciri. Comsomoliştii deposedează de avutul lor pe ţăranii străini, nu din comunele lor natale.

Este de mirare că acest refugiat, atât de încrezut, a refuzat nu numai să scrie, ci chiar să semneze, o scrisoare către ruda sa, fugită mai înainte: „Mă tem, spune el, că de va cădea scrisoarea în mâinele bolşevicilor, toate rudele şi cunoştinţele mele vor fi pierdute".

Printre cei refugiaţi, se află şi o femeie tânără, de 20 de ani, de origină etnică ucraineancă. Nu cunoaşte de loc limba română. Ea are o privire neliniştită. Plânge adesea. Supraveghetoarea Comitetului o aduce în faţa noastră, în mijlocul mulţimii de bărbaţi, femei şi copii. Situaţia ei nu este mai îmbucurătoare decât a celorlalţi; este gravidă, în a opta lună. Soţul ei a fugit cu două săptămâni înainte. Dar aici, din prostie, în faţa autorităţilor române, s'a dat drept holtei. Autorităţile noastre l-au expediat înapoi, ca pe un element dubios, deoarece declaraţiile lui nu se potriveau cu spusele cunoştinţelor sale cu care a fugit.

Soţia îl aşteaptă într'una: „Poate va da Dumnezeu şi va fugi din nou", spune dânsa.

În adevăr, peste o jumătate de an a fugit a doua oară şi soţul. A evadat dela închisoarea din Ecaterinoslav, împreună cu alţi deţinuţi.

Nu toţi refugiaţii vin la Chişinău. Parte din Basarabia, mai sus de Soroca, intră în zona militară a corpului de armată cu sediul la Iaşi. Persoanele, care trec prin acest sector, sunt conduse la Siguranţa din Iaşi, de unde sunt puşi în libertate.

Purtarea autorităţilor şi aici, ca şi la Chişinău, este omenească. Nici dela un refugiat n'am auzit cea mai mică nemulţumire. Domnul Ovid Măcelaru, Inspectorul Siguranţei din Moldova, se ocupă personal de plasarea lor la muncă.

În luna Septemvrie 1932, dela Chişinău, a venit la Iaşi, la mamă-sa o copilă de 18 ani, refugiată. Ea este ucraineană, din oraşul Raşcov. Nu cunoaşte limba moldovenească. Mama ei este moldoveancă, din Basarabia, originară dintr'un sat din faţa Raşcovului.

Acum 16 ani în urmă, ea a trecut la părinţi, să-i vadă, dar nu s'a mai putut reîntoarce înapoi, la familie. În zadar îi trimite scrisori. De necaz, a părăsit casa părintească, ca să nu mai privească dincolo de Nistru, şi s'a stabilit la Iaşi. Imprejurarea m'a făcut să fiu martor ocular al acestei întâlniri între mamă şi fiică din 17 Septembrie 1932, fără ca una să cunoască pe alta.

După îndrumările rudelor, copila a fost adusă la Iaşi, pentru a o vedea pe mamă-sa. Într'o cameră spaţioasă dela Siguranţă se aflau foarte mulţi refugiaţi: bărbaţi, femei şi copii. Mama fetei, sosită aci, se opreşte în uşă, stă parcă încremenită şi-i priveşte pe toţi. Zadarnic încearcă să-şi cunoască odrasla. N'o vede. Apoi, parcă nu cu vocea ei, strigă în limba rusă :

— Ioana, eşti aici ?

Din mijlocul mulţimii se ridică o tânără brunetă; se apropie de dânsa şi se opreşte la doi paşi...

— Da, eu sunt Ioana — răspunde dânsa.

Mamă-sa n'are nici forţe, nici nu îndrăzneşte parcă să se apropie de copilă, s'o cuprindă. Ieşită din minţi, întreabă:

Dar de unde eşti tu? A cui copilă eşti? Cine-i tatăl tău?

Copila răspunde limpede, înăduşindu-şi vocea. Ea îi spune că fratele ei mai mic a murit de mult, că tatăl ei s'a însurat cu alta. Apoi scoate din sân o fotografie a mamei sale, când era tânără şi i-o arată, ca să o încredinţeze că ea este fiica ei.

Nenorocita mamă cade în leşin. Se aruncă asupra copilei, plânge disperată şi pronunţă cuvinte, pe care nimeni din cei de faţă nu le înţelege.

Isbucneşte în plâns şi fiica, înduioşând profund pe cei ce asistau la această scenă, în care sărmana mamă nu credea că are în faţă pe propriul ei copil !...

Moşu Vasile, portarul Inspectoratului de Siguranţă, bu-

covinean de origine, se uită şi el cu milă şi lăcrămează. Este foarte nemulţumit că toţi comuniştii care stau la închisoare, aici, capătă o raţie de hrană egală cu ceilalţi arestaţi. „Dacă eu aşi fi mai mare, spune dânsul, aş face cu ei ceea ce fac bolşevicii, în Rusia, cu populaţia !"

Şi la Iaşi, ca şi la Chişinău, la Comitetul pentru Ajutorarea refugiaţilor Moldoveni, vine multă lume şi se informează de noi refugiaţi.

Intr'o bună zi intră doi Moldoveni, în vârstă cam de 50 ani fiecare. Aflu că sunt cumnaţi din comuna P o d o i m a, raionul Camenca, Republica Moldovenească. Pe unul din ei îl chiamă *Parfenie Negru Vodă*, pe altul *Tănase Cuciuc*. In adevăr aceştia au fost culaci, dar au avut atâta necaz în viaţa lor, au suferit atât de mult, încât pe feţele lor nu vezi niciun zâmbet.

Amândoi au fugit din Siberia, de dincolo de Tomsc. Au rătăcit multă vreme, până când, în cele din urmă, au izbutit să fugă în România. Suferinţele i-au influenţat atât de mult, încât nici nu vor să se gândească la o nouă înjghebare a gospodăriei.

După o pauză oarecare, moşu Tănase Cuciuc începe să ne povestească:

„Pe mine m'au pus în rându culacilor, ca pe un hospodar ce aveam 15 hectare de pomânt. Am avut şăse copii. Insurându-mă a doua oară, cu o văduvă, familia mea a crescut cu încă patru suflete. Este adevărat că gospodăria mea îngrijită făcea pe multă lume să mă socoată culac. Eu însă cu greu îmi hrăneam familia. M'am îndeletnicit cu ce-am putut: munca pomântului, cărăuşie şi altele...

Mai mult de jumătate de sat îmi sunt cumătri, pentrucă la mulţi le-am botezat, pe alţii i-am cununat. Cea mai mare parte din ei, sunt oameni nevoieşi. Până la răsculăcirea mea, fiecare din ei găsea la mine câte-un ajutor, fără ca să-mi treacă prin minte să le cer ceva. Dar când satul a fost împărţit în trei categorii, oamenii au început a se mânca, ca câinii, unii pe alţii. Mie mi-au luat paiele, o vacă şi oile, care au fost date celor săraci.

La mine au venit rudele mele. La. început eu le-am dat tot ce am putut, pentru ca munca mea să nu cadă în mâni străine.

Când comuniştii au luat apărarea celor săraci şi pe noi ne-o scos afară din lege, atunci toţi cumetrii şi finii mei veneau mai des pe la mine şi luau ce le plăcea. Mi-au luat pomântul, oile, vacile şi celelalte vite. Nu mi-au lăsat decât o pereche de cai, schimbaţi pe nişte sdohnituri.

Dar nici caii nu i-am mai avut multă vreme. Golănimea ajunsă în frunte, învrăjbea pe soţie să meargă împotriva mea. Atunci am hotărît să ne despărţim pentru ochii lumii. Dar nici aceasta n'o ajutat la nimic. Nu numai odată am fost cu plângere la Tiraspol. De câteva ori am fost la Voronovici, preşedintele Republicii Moldoveneşti, moldovean şi om blând. Mă primea bine, ca pe o veche cunoştinţă încă de pe vremurile când era vechil la o moşie din apropiere; dar nici un bine nu mi-a putut face. N'avea putere...

In sfârşit, într'o noapte din anul 30, după ce am strâns pânea de pe câmp, m'a chemat Sovietul sătesc. Preşedintele sovietului era chiar finul meu. M'am încrezut în el. Nu m'a pierde, ziceam eu, doar şi aşa mi-au luat tot ce aveam.

Când m'a văzut a râs la mine şi mi-a spus:

— „Iată nănaşule, stăpânirea ţi-o luat tot ce ai dobândit cu sângele nostru; amu n'are ce-ţi lua mai mult. Deaceia noi am hotărît să te trimetem la muncă în Siberia".

Nu-mi venea să cred!... Dar a doua zi, desdedimineaţa, m'au ridicat şi m'au trimis în Siberia. Copiii mei mi-au dat mâncare de drum. Feciorul cel mai mare al meu mi-a dat şi bani, pentru ca să putem fugi cu cumnatul.

Pe drum n'am putut fugi. Soldaţii roşii, care fac de pază în trin, trag cu săneţul fără milă. Iar când trinul intră în gară, îndată este înconjurat de moscali. Nimănui din cei închişi nu li se dă voie să se coboare din vagonul de dobitoace.

Ne ducea în oraşul Tomsc, unde se adunau condamnaţii din toate părţile Rusiei. Peste câteva zile, ne-au trimis în diferite părţi. Eu am mai mers cu trinul o săptămână mai departe, în fundul Siberiei. Apoi ne-am pornit, pe jos, într'un pustiu. Era un ger mare. De foamete şi de frig, oamenii căzdeau ca vrăghiile... Era greu să ne rupem de acolo. Într'o seară când ne întorceam dela lucru, ne-am dosit cu cumnatu şi am fugit de sub paza bolşevicului. Noaptea am intrat în casa unui ţăran din Siberia, care ne-a găzduit. Cu ajutorul său, am căpătat nişte documente pe alte nume. Apoi am por-

nit, cu Dumnezeu, la drum, înapoindu-ne către locurile noastre.

Dar nici la noi în sat n'aveai unde te ascunde. Copiii plângeau. Ne ruga să fugim din sat, oriunde. Altfel şi pe ei i-ar fi trimis în Siberia. Atunci, noaptea, într'o căruţă, ascunşi sub paie, copiii ne-au dus la nişte rude din satul învecinat. Acolo am stat tot timpu ascunşi când în podul casei, când într'o groapă anume făcută. Din când în când, copiii ne aduceau mâncare şi noutăţi despre cei trimeşi în Siberia, în urma noastră.

In sfârşit a venit şi rândul copiilor. Bolşevicii au hotărît să-l trimeată şi pe ginere cu fiică-mea în Siberia.

Şi iacă, împreună ne-am hotărît ca ginerele să se despartă de fiică-mea, *di răul lumii*, cum se zice pe la noi. Fiică-mea s'a făcut că-l alungă pe bărbat, a tăiat un porc, a adus vin şi a sărbătorit această întâmplare împreună cu preşedintele colhozului. Până să fug în România, amândoi au rămas pe loc, iar ginerile a fost primit chiar în colhoz. Amu nu mai ştiu nimic despre dânşii"...

Interesant este că nici moşu Parfenie, nici moşu Tănase, nu cred că starea din Rusia poate fi îmbunătăţită, câtă vreme acolo este un regim comunist, duşman al poporului.

Cauzele exodului refugiaţilor în România.

Partidul comunist a adoptat în programul său naţionalizarea solului şi subsolului. La început aceasta a fost mai mult o tactică de luptă pentru a atrage ţărănimea şi muncitorimea. *Declaraţia drepturilor şi îndatoririlor muncitorilor*, care stau la baza primei Constituţii sovietice, proclamă înlocuirea proprietăţii private şi cere introducerea proprietăţii socialiste. „*Atunci*, spune declaraţia, tot pământul, cu solul şi subsolul, şi toate uneltele şi mijloacele de producţie, create prin munca *clasei muncitoare*, vor aparţine, pe bază de proprietate socialistă, *întregului popor*, făcând parte din uniunea frăţească a muncitorilor".

Principiile acestei Declaraţii au fost introduse şi în *Programul Internaţionalei comuniste* adoptată de Congresul al VI mondial, ce a avut loc la 1 Septembrie 1928

Pentru regimul sovietic aceste principii au servit ca bază în politica social agrară. Ele au evoluat paralel cu întregul sistem de guvernare. La început Sovietele au introdus politica agrară a *comunismului militar*. Dezastrul provocat de revoluţie a introdus schimbul în natură. Moneta n'avea nici o valoare. Guvernul lua totul dela ţăran şi muncitor fără a-i da ceva în schimb. Intre guvernanţi şi guvernaţi s'a creat o prăpastie. Ura asupriţilor împotriva asupritorilor ajunsese la apogeu. Ţăranii şi muncitorii s'au văzut înşelaţi de o minoritate care a luat frânele conducerii.

Această nesocotire de drepturi a dat loc la cunoscuta răscoală dela Cronstadt, condusă de marinari.

Lenin, singurul care a simţit prăpastia, imediat a dat înapoi. Ingrozit de răscoala poporului, el proclamă în 1922 libertatea comerţului şi proteguirea ţăranului. Noul sistem, denumit *Noua Politică Economică*, inaugurează circulaţia bunurilor şi comerţul între sate şi oraşe pe baza principiilor capitaliste.

Aceste măsuri reînviază viaţa din Uniunea sovietică Libertatea lăsată ţăranului contribue mult la ridicarea economiei rurale. De azi înainte, până la inaugurarea primului plan cincinal, 1929, ţăranul se socoate stăpân deplin al pământului pe care-l munceşte. Din rândul ţărănimei se ridică o nouă pătură de oameni harnici, având destul pământ pentru muncă. Aceştia sunt chiar stimulaţi de guvern, iar *Cicerin*, fostul comisar la externe, se exprima cu mândrie despre *culaci*, pe care-i socotea ca bază a regimului sovietic.

Cu timpul însă totul se schimbă. Paralizia, apoi moartea lui Lenin, aduce mari desbinări în sânul partidului şi produce schimbări radicale în sistemul de guvernare. Trotchi (Leiba Braunştein) avea cele mai mari şanse de a ajunge succesorul lui Lenin. A avut însă două neşanse: a) ca evreu a provocat manifestaţii antisemite chiar în sânul partidului şi b) a neglijat partidul ocupându-se mai mult de armată. In schimb, Stalin a activat în sânul partidului comunist unde şi-a plasat oamenii care i-au adus triumful.

In lupta dintre aceşti doi pretendenţi la fostul imperiu al ţarilor cu 191 de popoare, s'a desvoltat ţărănimea conservatoare, care, înstărită, ameninţa chiar prăbuşirea regimului. Această ameninţare se evidenţia pe zi ce trecea. Trotchi a

fost primul care a dat alarma, arătând contrastul dintre sat și oraș, între raporturile de producție și consumație, care amenințau cu dezechilibrarea economică.

Stalin ajuns învingător a adoptat propunerea lui Trotchi proclamând *industrializarea și colectivizarea agriculturii*, care constitue bazele primului plan cincinal (1929—1932).

Aceste măsuri reclamau sume foarte mari din partea statului. În primul rând ele au fost îndreptate împotriva comercianților. Toți aceștia, fie că aveau prăvălii la sate și orașe, sau alte întreprinderi, au fost impuși la dări atât de mari, încât nu le puteau suporta. Negustorii și industriașii au fost nevoiți astfel de a lichida întreprinderile.

Majoritatea acestor comercianți și industriași erau evrei. Dar ei n'au fost loviți în existența lor, deși măsurile luate de guvern îi priva de dreptul de vot, de cartelă pentru alimente și de locuință. Deprinși a se acomoda oricăror împrejurări, ei se transportau în altă parte, la orașe. Acolo se înscriau în partidul comunist și, prin legături, căpătau servicii fie în comerțul de stat, fie în alte întreprinderi.

Până în anii 1928—1929, când se pune în aplicare primul plan cincinal, guvernul sovietic acordă o atenție însemnată țăranului. Fiecare are posibilitatea de a munci pământ cât poate. Statul încurajează chiar prin acordarea de premii pe aceia care muncesc peste normele fixate. Acordă credite pentru procurarea de unelte agricole, etc.

Populația întreagă depunea maximum de muncă pentru a-și îmbunătăți situația materială. Statul era cointeresat căci creștea situația economică a țării. O altă măsură de însemnări era că statul, prin organele sale, fără intermediari, cumpăra dela țărani surplusul de produse agricole. În schimbul acestor produse țăranul cumpără dela cooperativele statului mărfurile necesare pe prețuri convenabile.

Paralel cu aceste măsuri, guvernul înlesnea colectivizarea benevolă a țăranilor. Momiți de avantagii însemnate, cum procurarea de unelte agricole mecanizate, parte din țărani, chiar din rândul celor înstăriți, au acceptat munca câmpului în colectivitate. Dar, dela început colectivizarea, chiar benevolă, n'a dat roadele așteptate. Au dispărut *interesul, stimularea și concurența.*

Atunci guvernul a împărțit pe țărani în trei categorii:

a) culaci, b) mijlocași și c) săraci, conform cu principiul *divide et impera*. Toată atenția a fost îndreptată spre sărăcime. Țăranii săraci și servitorii dela țară, au fost atrași în colhozuri, unde li s'au promis toate uneltele mecanizate, vite și scutirea de impozite. La început li s'a dat pe gratis sămânță.

Țăranii înstăriți, culaci, erau scoși în afară de lege și puși la discreția acestei sărăcimi, inconștiente, menită a duce la îndeplinire hotărîrile guvernului și ale partidului.

Activitatea dusă împotriva țăranilor înstăriți a fost inaugurată prin sistemul de impozite. Partidul comunist a înființat comisii de impunere în fiecare sat, compuse din câte un delegat din partea sovietului sătesc, un reprezentant al comisiei financiare și trei membri din sânul comitetului săracilor. Comisia lucra sub egida reprezentantului partidului de raion.

Impunerile începeau cu țăranii înstăriți. Ele depășeau cu mult veniturile realizate. Gospodarii erau obligați ca în termen de o zi și o noapte să achite impozitele în bani și în natură prevăzute în decizie. Altfel impozitele se urcau, încât această clasă de țărani era pusă în imposibilitate de a se achita față de stat.

Prin aceste măsuri neumane țărănimea înstărită a ajuns muritoare de foame. Dacă nu avea de unde plăti, i se confisca totul de către țăranii săraci. Locuințele se rechiziționau pentru colective, sau se încredințau elementelor sărace, ori chiar se distrugeau.

Foștii culaci ajunsese să locuiască în bordeie, ca elemente tolerate, sau deportați în Siberia, la munci forțate pentru a servi la realizarea planului cincinal.

Măsurile luate împotriva țăranilor înstăriți au fost atât de aspre, încât au paralizat întreaga țărănime. Nimeni nu îndrăznea să se împotrivească din groaza de a nu-l ajunge rândul.

După culaci a venit rândul țăranilor mijlocași. Iar în urma acestora s'a ajuns și la cei săraci. Toți cei ce se împotriveau măsurilor guvernului erau considerați ca dușmani ai poporului.

Regimul asupritor a devenit atât de greu, încât țărănimea părăsea satele și se îndrepta în toate părțile, mai mult spre orașe.

Din toate naţionalităţile, cele mai asuprite au fost ţărănimea germană şi română. Aceste două minorităţi au fost primele, care şi-au pus de gând să părăsească Uniunea sovietică, lăsând pradă tot avutul lor. Nemţii. refugiaţi pe ascunse la Moscova, au obţinut paşapoarte de plecare dela ambasada germană. Vestea îmbucurătoare a produs o mare mişcare în sânul acestei minorităţi, încât mulţi au reuşit să părăsească teritoriul sovietic. Printre ei fac parte şi germanii menoniţi de care am vorbit mai sus.

Măsurile guvernului sovietic luate împotriva acestei categorii de cetăţeni n'au avut efectul aşteptat. Ele au dat naştere unui conflict diplomatic între guvernul german şi cel sovietic. In cele din urmă mulţi germani au fost lăsaţi liberi să părăsească teritoriul Uniunii sovietice.

Moldovenilor însă n'are cine să le ia apărarea. Ei n'au un reprezentant căruia să se plângă, care să le dea o mână de ajutor, sau măcar o mângâere cât de neînsemnată. De aceia lor nu le rămâne decât refugierea în ţară, lăsând pradă bolşevismului tot avutul.

Ceilalţi, care nu puteau fugi în România sau alte ţări, erau deportaţi în Siberia. Deportările se făceau din toate părţile periferice ale Rusiei sovietice. Astfel în 1930 în ţinutul Vologda în 44 de biserici şi mânăstiri se aflau închişi câte 200 de suflete, destinate deportării. In acelaş an, în regiunea Arhanghelsc, unde se află mulţi Moldoveni deportaţi, au fost construite 1700 barăci mari, a 300 de persoane, menite a găzdui pe aceşti nenorociţi. Exilaţii prestau o muncă de 12—14 ore. în schimbul căreia primeau o raţie de 400 grame de pâne proastă.

Un italian, născut şi căsătorit în Rusia, ne povestea la Paris că în Uniunea sovietică se află cel puţin 15 milioane de arestaţi sau deţinuţi în diferite lagăre. Toţi aceştia duc o viaţă pe care lumea apuseană nu şi-o poate închipui.

Din cele de mai sus se vede limpede că cruzimile sovietice au depăşit orice margini. Acolo, la ei acasă, pe refugiaţi îi aştepta exilul şi moartea. Aici, ei sunt liberi, dar nostalgia locurilor natale îi omoară. Când fug dincolo de frontierele Uniunii Sovietice cu toţii, ţărani şi intelectuali, sunt convinşi că regimul sovietic va cădea curând. Incheerea de pacte şi tratate între ţările din Apus şi Uniunea Sovietică, apoi lipsa de cunoaştere totală a realităţii din U.R.S.S. de către aceste state, îi pune pe gânduri. In limbajul refugiaţilor intelectuali, această procedare se defineşte: *susţinerea guvernului comunist de către lumea apuseană.*

In general, suferinţele prin care au trecut refugiaţii până ce au ajuns în România, sunt peste putinţă de a fi redate în totul.

In Comitetul pentru Ajutorarea Refugiaţilor Moldoveni sunt unii care, din cauza fricei, a suferinţelor şi a peripeţiilor au căpătat epilepsie. Astfel e cazul cu *Gh. Alexie*, din comuna M o l o v a t a, raionul Dubăsari, care a fost exilat în Taiga din nordul Siberiei. Intr'o noapte, împreună cu doi conaţionali, au lut-o la drum unde-i vor duce ochii. Au mers mai mult noaptea prin păduri virgine. N'aveau niciun mijloc de orientare afară doar de muşchii dela rădăcina copacilor. Era atât de întuneric încât nu se vedea nimic în faţă. Mergând s'au lovit de un corp, care se clătina. S'au speriat pentrucă nu ştiau ce poate fi. Când au aprins un chibrit, au recunoscut figura unui Moldovean din satul vecin. Jos, un răvaş semnat de cel nefericit, spunea: *„Am încercat să fug din iadul bolşevicilor. Am rătăcit şi nu ştiu încotro să merg mai departe. N'am nici mâncare, nici îmbrăcăminte. Rugaţi-vă la Dumnezeu pentru iertarea sufletului meu. Înştiinţaţi soţia şi copiii despre moartea mea. Gheorghe Pâslariu din satul Goian, raionul Dubăsari. Republica Moldovenească".*

Acest dureros testament oglindeşte din plin amarul unei vieţi chinuite a fraţilor robiţi care aşteaptă, zi şi noapte, ziua eliberării.

N. P. SMOCHINĂ

Paris, 17, rue du Sommerard,
8 Martie 1933

BUCOVINA
I. E. TOROUȚIU
BUCUREȘTI

O femeie omorită de bolşevici în momentul când a ajuns la ţărmul Nistrului de partea românească. Soţul a fost omorît pe malul sovietic, iar copilul înghe ţat.

Cadavrele a şapte români transnistrieni omoriţi de grănicerii sovietici. *Fotografia Geo London,* reprodusă din ziarul **Segodnea**, 20 Aprilie 1932, Revel.

Teodor Gorodschi, rănit grav de grăniceriĭ sovietici când ajunsese pe malul românesc. Clișeul a fost împrumutat de noi și pentru ziarul **Segodnea**, din 20 Aprilie 1932, Revel.

Lucheria Bairan, transnistriană, rănită grav la gură de bolşevici când se refugia în România. — Clişeul a fost împrumutat de noi şi pentru ziarul Segodnea, din 20 Aprilie 1932, Revel

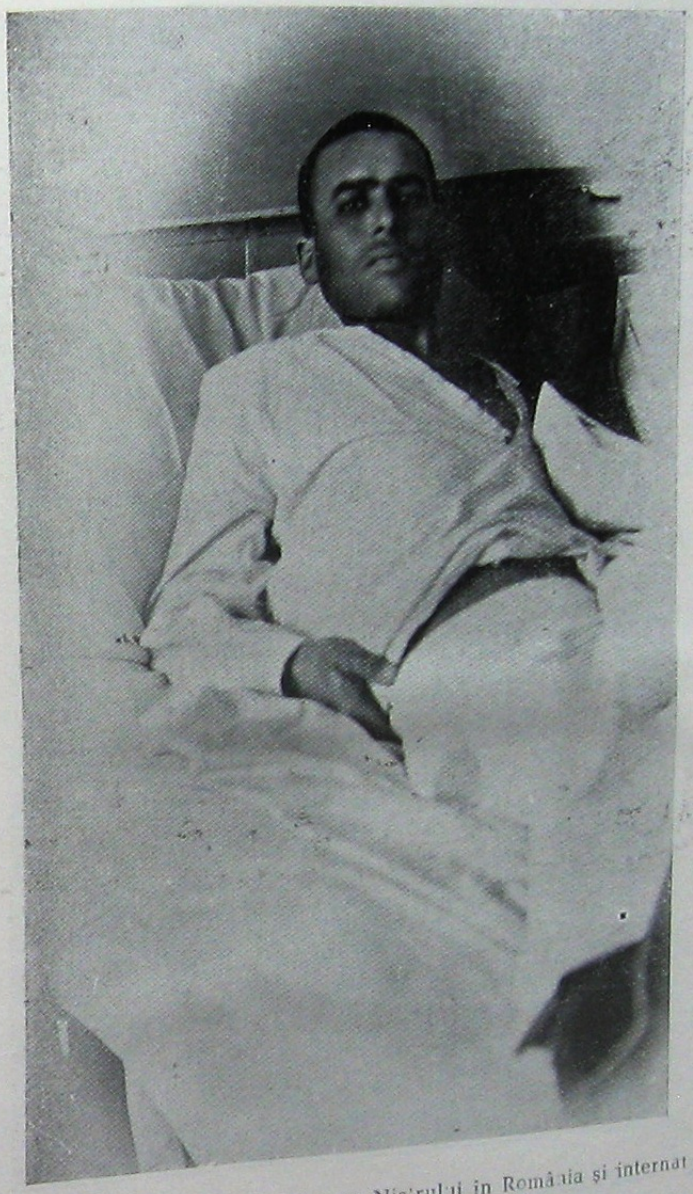

Un refugiat rănit grav la trecerea Nis'rului în România şi internat în spitalul din Tighina.

Un bătrân rănit grav de mitraliera sovietică la trecerea frontierei în România şi internat în spitalul din Tighina. A murit la o săptămână după venirea în ţară.

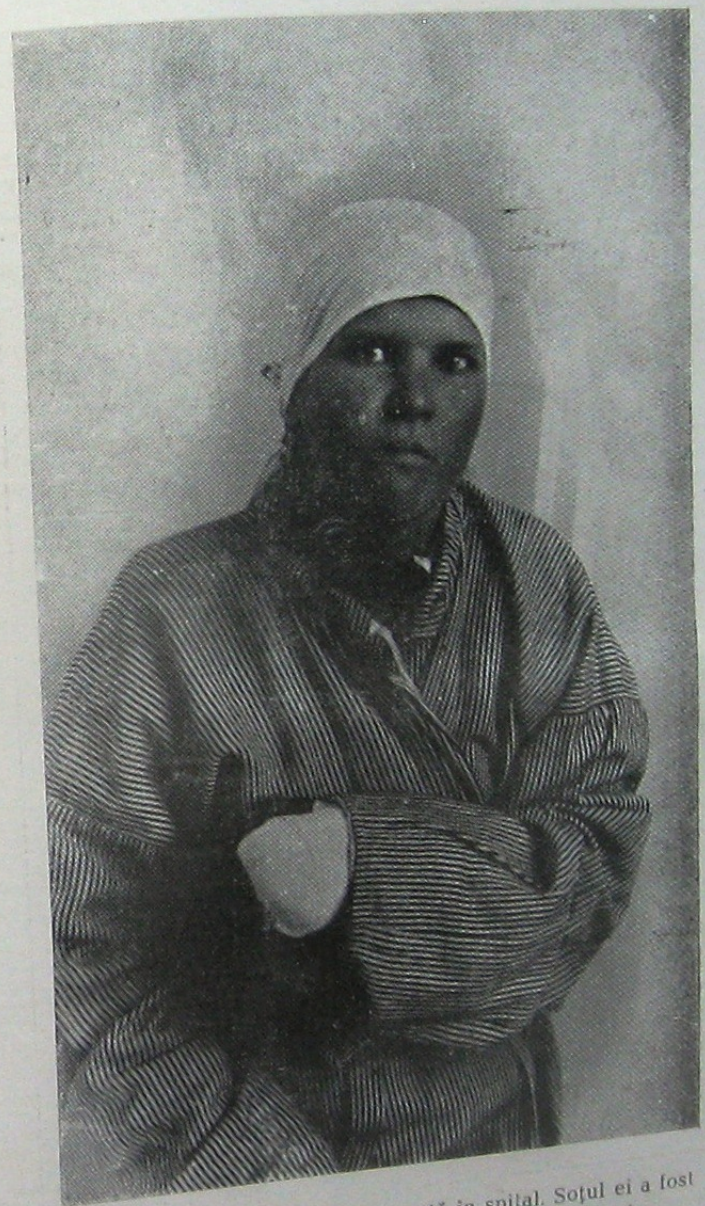

Refugiată rănită la mână, internată în spital. Soţul ei a fost omorît de soldaţii roşii la trecerea frontierei.

Un refugiat, rănit la trecerea frontierei și internat la Spitalul din Tighina.

Trei transnistrieni grav răniți la trecerea frontierei în România. Bătrânul a murit a patra zi la spitalul din Tighina, ceilalți doi au rămas cu picioarele amputate.

Doi refugiați dela spitalul din Tighina, răniți grav la trecerea frontierei în România. Soțiile și copiii lor au fost omoriți pe Nistru de santinelele sovietice.

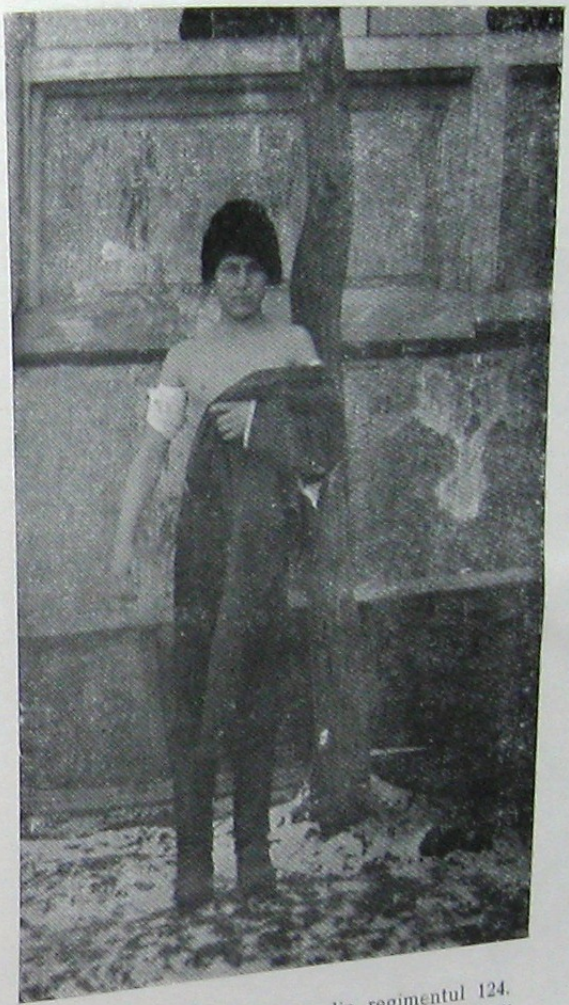

Un soldat sovietic, dezertor din regimentul 124. La trecerea frontierei a fost rănit de grănicerii sovietici pe malul românesc.

Un transnistrian rănit grav pe ghiață, la malul românesc al Nistrului. Santinela română cu *soția celui* nefericit ajută să-l ridice.

Un transnistrian, rănit pe gheață, la malul românesc, în d-ul Tighinei, este dus de santinela română la pichet spre a i se da primele ajutoare.

Un copil bolnav de pneumonie. Părinții săi au fost omoriți pe ghiață, în dreptul Tighinei, la trecerea frontierei în România. Nefericitul a fost ridicat de sentinele române și internat în spital, unde în grabă a murit.

Masa refugiaților transnistrieni. Țăranul **Pavel Crivițchi,** cu copilașul povestește cum bolșevicii i-au omorît familia la trecerea Nistrului în România. Toată lumea plânge.

Refugiatul Pavel Crivițchi cu copilul său, scăpați cu viață de gloanțele sovietice. Soția și un copil au fost omorîți pe ghiață de grănicerii roșii.

Masa refugiaţilor transnistrieni adăpostiţi pe teritoriul României, la un cămin din Chişinău.

Masa la Căminul refugiaților transnistrieni. Nefericitul Pavel Crivițchi povestește grozăviile prin care a trecut. Cei de față plâng.

Moşu Ion Cătărău împărţind covrigi la copiii refugiaţilor transnistrieni, orfani, a căror părinţi au fost omoriţi de bolşevici pe ghiaţa Nistrului.

Un grup de refugiate, mame cu copii, români transnistrieni adăpostiți la Căminul No. 2 al *Comitetului pentru ajutorarea refugiaților* Moldoveni din Chișinău. La trecerea Nistrului în România a scăpat cu *viață numai* un singur bărbat.

Un grup de romănce refugiate din Uniunea Sovietică, mame cu copii. Soții și părinții copiilor, au fost omoriți de grănicerii roșii la trecerea Nistrului în România.

Un grup de refugiaţi transnistrieni, părinţi şi copii, adăpostiţi la Căminul din Chişinău.

Un grup de refugiaţi, bărbaţi, femei şi copii, adăpostiţi la Căminul No. 1 al Comitetului pentru ajutorarea refugiaţilor Moldoveni, Chişinău.

Un grup de refugiaţi transnistrieni, din mai multe regiuni, adăpostiţi la Căminurile din Chişinău.

Trei mame refugiate cu copiii. Soţii lor au fost omoriţi la trecerea Nistrului în România, în dreptul pădurei Olăneşti.

Singurele femei, romănce, scăpate cu viață dintr'un grup de refugiați, masacrați de bolșevici, când treceau frontiera spre a veni în România.

Distribuirea îmbrăcămintei la refugiații transnistrieni. La mijloc doamnele Halippa și Pelivan și d-l V. Cristi, ministru al Basarabiei, însoțiți de fruntașii transnistrieni dela Chișinău.

Defilarea dela Chișinău a refugiaților transnistrieni, la 10 Mai 1932.

Orfelinele Şărănuţa, adăpostite în Căminul refugiaţilor din Chişinău. Părinţii lor au fost omoriţi de bolşevici când au încercat să treacă în România. Ele urmează şcoala românească.

Un grup de orfani refugiați, a căror părinți au fost omoriți la trecerea Nistrului. La Chișinău urmează școala românească.

Copii orfani, a căror părinți au fost omoriți de santinelele bolșevice la trecerea Nistrului în România. Parte din ei s'au înscris ca copii de trupă, iar altă parte urmează școala românească

Eleve și elevi, români transnistrieni, la concursul tinerimii române dela București din 1936.

Monsieur le Président,

Sur la rive gauche du Dniester, de Kamenitz-Podolsk jusqu'à la mer Noire, habite une population paisible de 300.000 Roumains-Moldaves. Le début de l'établissement, dans les immenses steppes de l Europe Orientale, de cette partie de notre nation, remonte à plusieurs siècles. Des documents historiques prouvent que les Moldaves ont occupé ces terres à l'époque des premières migrations roumaines qui datent du XIVe siècle.

Ces populations, gardiennes du roumanisme en Orient, ont toujours été loyalement soumises aux Etats, par lesquels elles étaient gouvernées.

Bien que n'ayant jamais appartenu à une formation politique de l'Etat roumain, elles ont su conserver intactes jusqu'à nos jours, leur conscience nationale, leurs coutumes et la langue de leurs ancêtres.

Les vicissitudes de l'Histoire ont voulu qu'au moment des traités de paix, ces Roumains soient placés dans le cadre de l'Union soviétique. Au début de 1923, les dirigeants de l'U. R. S. S. résolurent de former une „pépinière" pour l'éducation communiste des nouvelles couches roumaines afin de les jeter, au moment opportun, contre leurs frères de Roumanie dont l'Union Soviétique a juré la destruction.

Cette „pépinière" porte le nom de R. A. M. S. S., ou „la République moldave", dont la capitale provisoire est Tiraspol. Poursuivant méthodiquement leur but, les Soviets ont fondé des écoles où l'on enseigne aux enfants moldaves les doctrines communistes dans leur langue maternelle. Ce sont des professeurs russes qui leur font ces cours, aucun instituteur indigène n'ayant accepté cette mission antinationale.

En même temps, les Soviets se sont attachés à la destruction de la religion et des traditions moldaves. On confisque le produit des travailleurs, on sequestre leur fortune, même la plus réduite, on les force d'entrer dans les „kolkhoz", où ils mènent une vie d'esclaves, travaillant pendant toute leur vie sous la direction de comités pour ne recevoir, en échange qu'à peine de quoi, ne pas mourir de faim.

Toutefois, au bout d'un certain temps, les Soviets se sont rendu compte que leur oeuvre pour l'éducation des nouvelles couches en vue d'en faire les propagandistes du communisme ne donnait pas les résultats désirés. C'est alors que le gouvernement communiste de la République a décidé que les Moldaves seraient déportés, les uns après les autres, en Sibérie, dans la région d'Archangelsk, au nord de la Russie, où la mort les attend. Il y a trois ans que ces déportations ont commencé, d'abord peu nombreuses, puis en masse. Des rescapés ont rapporté que ces temps derniers les Moldaves étaient embarqués chaque jour par trains complets pour être expédiés en Sibérie ; les maris separés de leurs femmes et celles-ci de leurs enfants.

Nul pourtant dans la République Moldave n'a eu le courage de protester contre ces mesures inqualifiables. Aussi bien les protestataires seraient ils aussitôt abattus. *Ce n'est autre chose que l'accomplissement d'un plan systématique pour l'extermination complète de cette population, réfractaire au communisme.*

Dans ces conditions, les Moldaves de la rive gauche du Dniester se tournent vers la Roumanie libre où, malgré la crise économique, règnent l'ordre et la liberté. Nombreux sont ceux qui abandonnant leurs maisons dans l'espoir de sauvegarder leur vie, traversent le Dniester pour se rendre en Bessarabie. Leur situation est sans issue: ils ont à choisir entre la déportation en Sibérie ou une quasi mort certaine, au cas où ils essaieraient de se refugier en Roumanie. Il leur est à peu près impossible, en effet, de passer la rivière sans être aperçus par les gardes-frontières soviétiques.

Car il ne suffit pas aux Soviets de se débarrasser aussi des Moldaves. Ils savent que chaque rescapé sera le plus fervent et le plus efficace propagandiste contre le communisme. C'est pourquoi les Soviets ont décuplé depuis peu le nombre des gardes-frontières sur le Dniester. La fuite des réfugiés devient presque impossible.

Et cependant, malgré la menace des gardes rouges, chaque jour des Moldaves essaient de franchir le Dniester, chaque jour plusieurs sont massacrés. Maintenant ils fuient en groupes avec femmes et enfants. Ils sont une facile cible pour les mitrailleuses des gardes rouges.

Les rares survivants du massacre de la forêt d'Olanechele, près d'Ovidiopol, où les gardes-frontières soviétiques ont massacré, en une seule nuit plus de quarante Moldaves, racontent sur leur vie, dans la République soviétique, des faits tellement effroyables qu'on a peine à les croire.

La nuit suivante, face à Tiguina, plus de cent Moldaves fuyards furent massacrés avec des mitrailleuses: devant des Bessarabiens qui, sur l'autre rive, assistaient impuissants au massacre. Pas un seul n'échappa.

Devant cette horrible tragédie, nous, les représentants de ces Roumains réfugiés en Roumanie libre, nous nous adressons au Forum suprême des peuples, en vous priant monsieur le Président, de prendre en considération notre protestation contre ces massacres en masse, et de faire entendre nos voix dans le monde entier.

Au nom des principes humanitaires, nous protestons contre les massacres de la rive gauche du Dniester.

Où sont les Torrès et les Barbusse, qui protestent si véhémentement quand un communiste est seulement menacé ?

Nous atendons avec impatience que des protestations se produisent tant à Genève qu'à Londres, qu'à Paris et qu'à New-York, ainsi que dans toutes les Chambres des Députés, par toutes les ligues pour la defense des droits de l'homme, dans toute la presse.

Nous ne pouvons pas rester sourds plus longtemps aux cris d'effroi et de désespoir des Moldaves du Dniester, qui meurent par centaines, par milliers, sous les balles des mitrailleuses et sous les coups des baïonnettes des Huns de l'Union soviétique.

Facsimil după Memorandum-ul—Protest înaintat Societății Națiunilor.

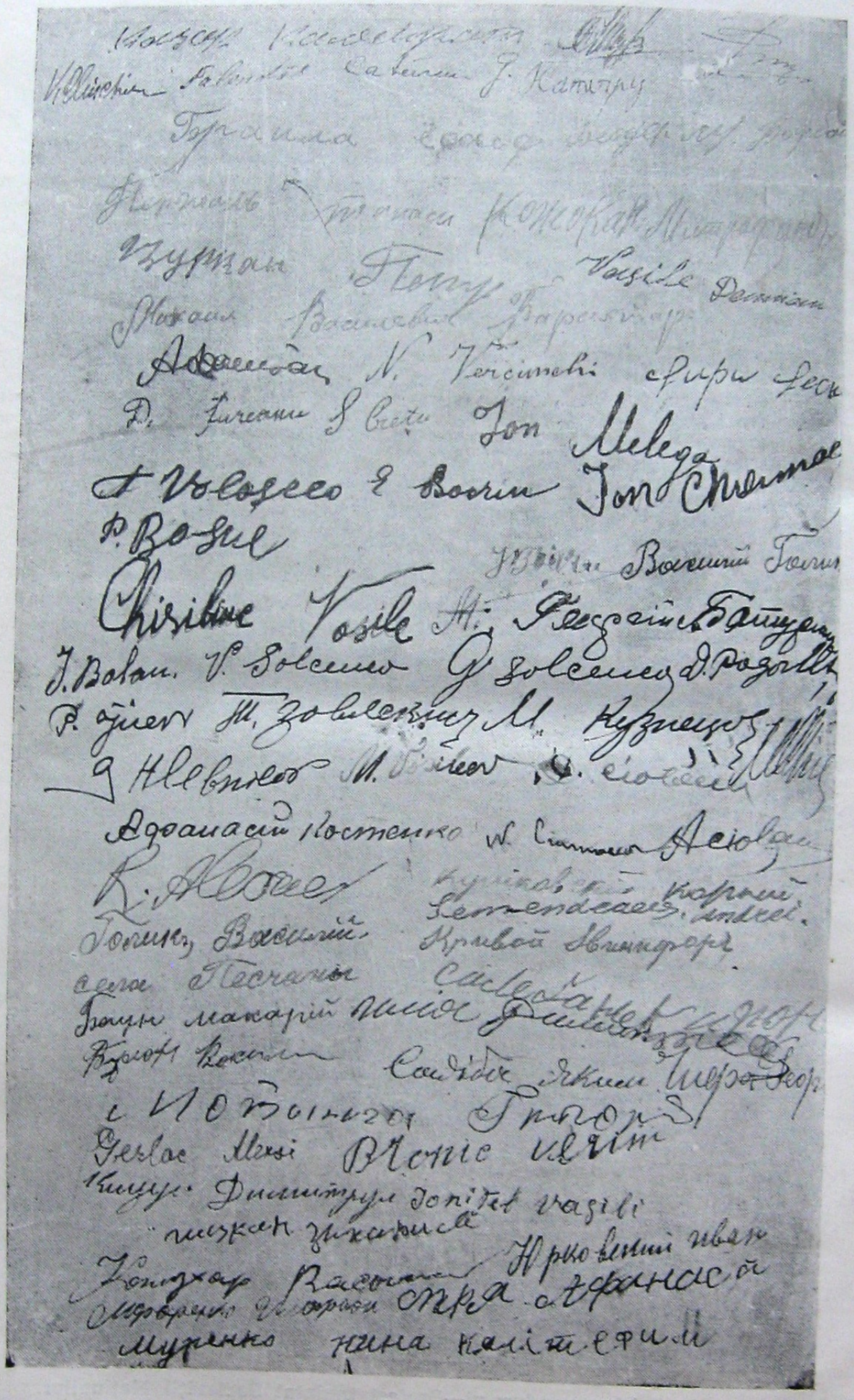

O parte din semnături e de pe Memorandum-ul—Protest inaintat Societății Națiunilor.

P.A.Ç.C.M.

РЕСПУБЛИКА АУТОНОМЫ СОЧИАЛИСТЫ СОВЕТИКЫ МОЛДОВИНЯСКЫ

VERKAUFT

RUMÄNEN VON UKRAINA

VON N. P. SMOCHINA

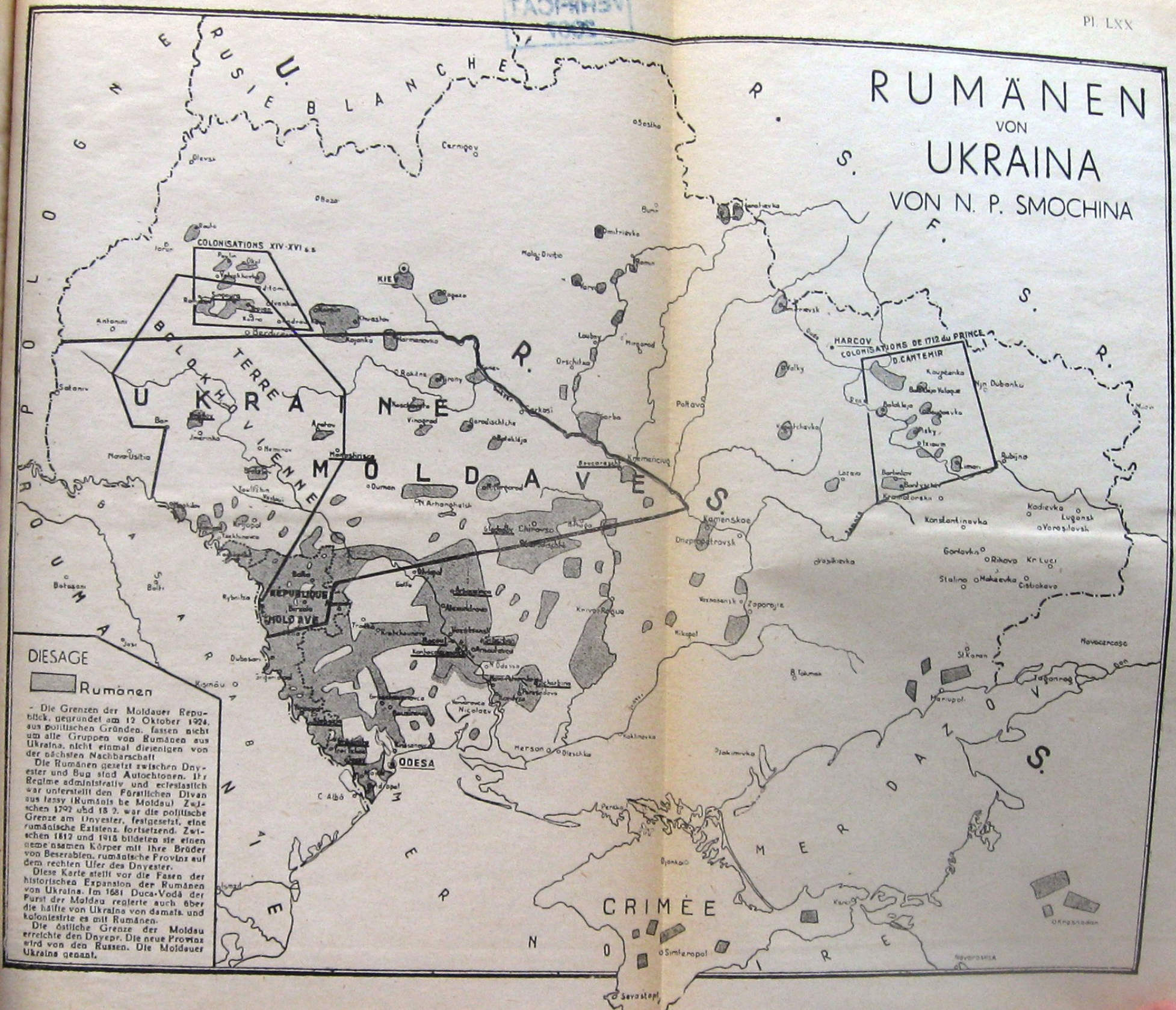

DIESAGE

Rumänen

- Die Grenzen der Moldauer Republick, gegründet am 12 Oktober 1924, aus politischen Gründen, fassen nicht um alle Gruppen von Rumänen aus Ukraina, nicht einmal diejenigen von der nächsten Nachbarschaft

Die Rumänen gesetzt zwischen Dnyester und Bug sind Autochtonen. Ihr Regime administrativ und ecclesiastich war unterstellt den Fürstlichen Divan aus Iassy (Rumänis be Moldau) Zwischen 1792 und 18 2. war die politische Grenze am Dnyester, festgesetzt, eine rumänische Existenz fortsetzend. Zwischen 1812 und 1918 bildeten sie einen gemeinsamen Körper mit ihre Brüder von Beserabien, rumänische Provinz auf dem rechten Ufer des Dnyester.

Diese Karte stellt vor die Fasen der historischen Expansion der Rumänen von Ukraina. Im 1681 Duca-Vodă der Furst der Moldau regierte auch über die hälfte von Ukraina von damals und kolonisirte es mit Rumänen.

Die östliche Grenze der Moldau erreichte den Dnyepr. Die neue Provinz wird von den Russen. Die Moldauer Ukraina genant.

4100
560
9-1 8914-608 H
6
-511-
1 84